YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

23 päivänä huhtikuuta 2009 *

Yhdistetyissä asioissa C-378/07–C-380/07,

joissa on kyse EY 234 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyynnöistä, jotka Monomeles Protodikeio Rethymnis (Kreikka) on esittänyt 19., 20. ja 23.7.2007 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 8.8.2007, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Kiriaki Angelidaki (C-378/07),

Anastasia Aivali,

Aggeliki Vavouraki,

Chrysi Kaparou,

Manina Lioni,

* Oikeudenkäyntikieli: kreikka.

Evaggelia Makrygiannaki,

Eleonora Nisanaki,

Christiana Panagiotou,

Anna Pitsidianaki,

Maria Chalkiadaki ja

Chrysi Chalkiadaki

vastaan

Organismos Nomarchiakis Autodioikisis Rethymnis

sekä

Charikleia Giannoudi (C-379/07),

Georgios Karabousanos (C-380/07) ja

Sofoklis Michopoulos

vastaan

Dimos Geropotamou,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit A. Ó Caoimh (esittelevä tuomari), J. N. Cunha Rodrigues, U. Lõhmus ja P. Lindh,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.10.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Angelidaki ym., edustajinaan dikigoros I. Koutsourakis, dikigoros F. Dermitzaki ja dikigoros K. Tokatlidis,

– Organismos Nomarchiakis Autodioikisis Rethymnis, edustajanaan dikigoros M. Drymakis,

– Giannoudi, edustajinaan dikigoros I. Zouridis, dikigoros F. Dermitzaki ja dikigoros K. Tokatlidis,

– Karabousanos ja Michopoulos, edustajinaan dikigoros I. Zouridis ja dikigoros M.-M. Tsipra,

– Dimos Geropotamou, edustajanaan dikigoros N. Michelakis,

– Kreikan hallitus, asiamiehinään K. Samoni, E. Mamouna ja M. Michelogiannaki,

– Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato P. Gentili,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. Patakia ja M. van Beek,

kuultuaan julkisasiamiehen 4.12.2008 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta 28.6.1999 annetun neuvoston direktiivin 1999/70/EY (EYVL L 175, s. 43) liitteessä olevan, 18.3.1999 tehdyn määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen (jäljempänä puitesopimus) 5 lausekkeen 1 ja 2 kohdan sekä 8 lausekkeen 3 kohdan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty asioissa, joissa vastakkain ovat yhtenä osapuolena Angelidaki ja 13 muuta työntekijää ja toisena osapuolena heidän työnantajansa, joka osassa asioista on Organismos Nomarchiakis Autodioikisis Rethymnis (Rethymnonin läänin aluehallinto) ja osassa Organismos Topikis Autodioikisis Rethymnis, jota kutsutaan ”Dimos Geropotamouksi” (Geropotamosin kunta), ja jotka koskevat kantajien ja viimeksi mainitun välisten työsopimusten luokittelua ja niiden uudistamatta jättämistä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

3 Direktiivi 1999/70 perustuu EY 139 artiklan 2 kohtaan ja direktiivin 1 artiklan mukaan sen tarkoituksena on ”panna täytäntöön toimialaltaan yleisten työmarkkinakeskusjärjestöjen (EAY, UNICE ja CEEP) välillä – – tehty, liitteenä oleva – – puitesopimus”.

4 Direktiivin johdanto-osan 3, 6, 7, 13–15 ja 17 perustelukappaleesta sekä puitesopimuksen johdanto-osan ensimmäisestä, toisesta ja kolmannesta kohdasta sekä sen yleisten huomioiden 3, 5–8 ja 10 kohdasta ilmenee seuraavaa:

– sisämarkkinoiden toteuttamisen olisi johdettava työntekijöiden elin- ja työolojen paranemiseen yhteisössä yhdenmukaistamalla eri maissa vallitsevien olosuhteiden parantamista, erityisesti muiden kuin toistaiseksi voimassa olevien työsuhteiden osalta, jotta saavutettaisiin parempi tasapaino joustavuuden ja työntekijöiden turvallisuuden välillä,

– jäsenvaltiot eivät voi toteuttaa näitä toimenpiteitä riittävällä tavalla, joten on pidetty asianmukaisena käyttää oikeudellisesti sitovaa yhteisön toimenpidettä, joka valmistellaan kiinteässä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa,

– puitesopimuksen osapuolet tunnustavat, että toistaiseksi voimassa olevat työsopimukset ovat ja tulevat olemaan vallitseva työsuhdemuoto, koska niillä vaikutetaan

kyseisten työntekijöiden elämän laatuun ja parannetaan toimintakykyä, mutta ne tunnustavat myös sen, että määräaikaiset työsopimukset vastaavat tietyissä olosuhteissa sekä työnantajien että työntekijöiden tarpeita,

– puitesopimuksessa esitetään määräaikaista työtä koskevat yleiset periaatteet ja vähimmäisvaatimukset luomalla muun muassa yleiset puitteet sen varmistamiseksi, että määräaikaisessa työsuhteessa olevia työntekijöitä kohdellaan samalla tavalla suojelemalla heitä syrjintää vastaan, ja perättäisten määräaikaisten työsuhteiden väärinkäytön ehkäisemiseksi, jättäen näitä periaatteita ja vaatimuksia koskevat yksityiskohtaiset soveltamissäännöt jäsenvaltioiden ja työmarkkinaosapuolten päätettäviksi, jotta erityiset kansalliset, alakohtaiset ja kausiluonteiset tilanteet voidaan ottaa huomioon,

– Euroopan unionin neuvosto on näin katsonut, että tämän puitesopimuksen täytäntöönpanon asianmukainen väline on direktiivi, koska se sitoo jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden mutta jättää muodon ja keinot niiden valittaviksi,

– puitesopimuksessa käytettyjen käsitteiden osalta, joita ei ole siinä erityisesti määritelty, direktiivissä 1999/70 jätetään jäsenvaltioiden tehtäväksi määritellä nämä käsitteet kansallisen lainsäädännön ja/tai kansallisten käytäntöjen mukaisesti, edellyttäen, että kyseiset määritelmät ovat puitesopimuksen sisällön mukaisia,

– puitesopimuksen allekirjoittajien mukaan määräaikaisten työsopimusten käytön perustuminen perusteltuihin syihin on tapa estää väärinkäytöksiä työntekijöiden vahingoksi.

5 Puitesopimuksen 1 lausekkeessa todetaan seuraavaa:

”– – puitesopimuksen tarkoituksena on

a) parantaa määräaikaisen työn laatua varmistamalla syrjimättömyyden periaatteen soveltaminen;

b) laatia puitteet sellaisten väärinkäytösten ehkäisemiseksi, jotka johtuvat perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden käytöstä.”

6 Puitesopimuksen 2 lausekkeessa määrätään seuraavaa:

”1. Tätä sopimusta sovelletaan määräaikaisiin työntekijöihin, joilla on työsopimus tai työsuhde, sellaisena kuin se on määritelty jäsenvaltion lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännössä.

2. Jäsenvaltiot kuultuaan työmarkkinaosapuolia ja/tai työmarkkinaosapuolet voivat päättää, että sopimusta ei sovelleta

a) ammatilliseen peruskoulutukseen liittyvään työharjoittelusuhteeseen ja oppisopimusjärjestelyihin;

b) työsopimuksiin ja työsuhteisiin, jotka on tehty valtion tai valtion tukeman erityisen ammatillisen koulutus- tai uudelleenkoulutusohjelman taikka työelämään siirtymistä koskevan ohjelman puitteissa.”

7 Puitesopimuksen 3 lausekkeessa todetaan seuraavaa:

”1. Tässä sopimuksessa ’määräaikaisella työntekijällä’ tarkoitetaan henkilöä, jolla on suoraan työnantajan ja työntekijän välillä tehty työsopimus tai solmittu työsuhde, jonka päättyminen määräytyy perustelluin syin, esimerkiksi tietyn päivämäärän umpeutumisen, tietyn tehtävän loppuun saattamisen tai tietyn tapahtuman ilmaantumisen perusteella.

2. Tässä sopimuksessa ’vastaavalla vakituisella työntekijällä’ tarkoitetaan työntekijää, jolla on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus tai työsuhde ja joka työskentelee samassa työpaikassa ja samassa tai samanlaisessa työssä tai tehtävässä, ottaen huomioon pätevyys ja ammattitaito. Milloin samassa työpaikassa ei ole vastaavaa vakituista työntekijää, vertailu on tehtävä suhteessa sovellettavaan työehtosopimukseen, tai jos sellaista ei ole, vertailu tehdään kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytännön mukaisesti.”

8 Puitesopimuksen 4 lausekkeessa määrätään seuraavaa:

”1. Määräaikaisiin työntekijöihin ei saa soveltaa epäedullisempia työehtoja kuin vastaaviin vakituisiin työntekijöihin pelkästään siksi, että heillä on määräaikainen työsopimus tai työsuhde, ellei siihen ole asiallisia syitä.

2. Silloin kun se on tarkoituksenmukaista, sovelletaan pro rata temporis -periaatetta.

_ _”

9 Puitesopimuksen 5 lausekkeessa määrätään seuraavaa:

”1. Perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytösten estämiseksi jäsenvaltioiden kuultuaan työmarkkinaosapuolia kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytännön mukaan ja/tai työmarkkinaosapuolten on otettava käyttöön erityisten alojen ja/tai työntekijäryhmien tarpeiden mukaan yksi tai useita seuraavista toimenpiteistä, jos käytettävissä ei ole vastaavia oikeudellisia toimenpiteitä väärinkäytösten estämiseksi:

a) perustellut syyt tällaisen työsopimuksen tai työsuhteen uudistamista varten;

b) perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden enimmäiskokonaiskesto;

c) tällaisten työsopimusten tai työsuhteiden uudistamisten lukumäärä.

2. Jäsenvaltiot kuultuaan työmarkkinaosapuolia ja/tai työmarkkinaosapuolet määrittävät tarvittaessa, millä edellytyksillä määräaikaisia työsopimuksia tai työsuhteita

a) pidetään perättäisinä;

b) pidetään toistaiseksi voimassa olevina työsopimuksina tai työsuhteina."

10 Puitesopimuksen 8 lausekkeessa todetaan seuraavaa:

"1. Jäsenvaltiot ja/tai työmarkkinaosapuolet voivat pitää voimassa tai saattaa voimaan tässä sopimuksessa asetettuja määräyksiä edullisempia määräyksiä.

– –

3. Tämän sopimuksen täytäntöönpano ei ole pätevä peruste työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämiseksi sopimuksen soveltamisalalla.

– –

5. Tämän sopimuksen soveltamista koskevien riitojen ja valitusten ennaltaehkäisy ja selvittely tapahtuu kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten ja käytännön mukaisesti.

– –"

11 Direktiivin 1999/70 2 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 10 päivänä heinäkuuta 2001 tai varmistettava, että työmarkkinaosapuolet ovat kyseiseen päivään mennessä ottaneet käyttöön tarvittavat toimenpiteet sopimusteitse, jolloin jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, joiden avulla ne voivat jatkuvasti taata tässä direktiivissä säädettyjen tulosten saavuttamisen. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle välittömästi.

Jäsenvaltiot voivat tarvittaessa ja kuultuaan työmarkkinaosapuolia saada enintään yhden vuoden lisäajan, mikäli se on tarpeen erityisten vaikeuksien tai työehtosopi-

muksella tapahtuvan täytäntöönpanon vuoksi. Niiden on ilmoitettava tällaisista olosuhteista komissiolle välittömästi.”

12 Saman direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämä direktiivi tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.”

Kansallinen säännöstö

Säännöstö, jolla on tarkoitus panna täytäntöön direktiivi 1999/70

13 Kreikan hallitus ilmoitti komissiolle, että se aikoi käyttää direktiivin 1999/70 2 artiklan toisessa kohdassa säädettyä mahdollisuutta saadakseen lisäaikaa kyseisen direktiivin täytäntöönpanotoimien toteuttamiseksi, ja tämän lykkäyksen johdosta määräaika direktiivin panemiseksi täytäntöön päättyi vasta 10.7.2002.

14 Ensimmäinen direktiivin 1999/70 täytäntöönpanotoimi Kreikan oikeusjärjestyksessä oli määräaikaisessa työsuhteessa olevia työntekijöitä koskevista säännöksistä annettu presidentin asetus 81/2003 (FEK A’ 77/2.4.2003), joka tuli voimaan 2.4.2003. Kyseisen asetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan asetusta sovellettiin työntekijöihin, joilla on määräaikainen työsopimus tai työsuhde.

15 Mainittua asetusta muutettiin sittemmin presidentin asetuksella 180/2004 (FEK A' 160/23.8.2004), joka tuli voimaan 23.8.2004. Presidentin asetuksen 81/2003 2 §:n 1 momentin sanamuoto muutettiin seuraavanlaiseksi:

"[Tätä asetusta] sovelletaan sellaisiin yksityisellä sektorilla työskenteleviin työntekijöihin, joilla on määräaikainen työsopimus tai työsuhde."

16 Toinen direktiivin 1999/70 täytäntöönpanotoimi Kreikan oikeusjärjestyksessä tuli voimaan 19.7.2004. Määräaikaisessa työsuhteessa julkisella sektorilla työskenteleviä työntekijöitä koskevista säännöksistä annetulla presidentin asetuksella 164/2004 (FEK A' 134/19.7.2004) saatettiin direktiivi 1999/70 osaksi valtion ja, laajassa merkityksessä, julkisen sektorin palveluksessa olevaan henkilöstöön sovellettavaa Kreikan lainsäädäntöä.

17 Kyseisen presidentin asetuksen 2 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Tämän asetuksen säännöksiä sovelletaan julkisen sektorin henkilöstöön – – samoin kuin kunnallisten yritysten henkilöstöön, joka työskentelee määräaikaisen työsopimuksen tai työsuhteen perusteella tai sellaisen tiettyä työtehtävää koskevan tai muun sopimuksen tai suhteen perusteella, jolla pyritään peittelemään se, että työntekijä työskentelee työnantajan johdon ja valvonnan alaisena."

18 Presidentin asetuksen 164/2004 5 §:ssä todetaan seuraavaa:

”Perättäiset sopimukset

1. Perättäiset sopimukset, jotka tehdään ja pannaan täytäntöön saman työnantajan ja saman työntekijän välillä samasta tai vastaavasta työstä ja samoin tai vastaavin työehdoin, ovat kiellettyjä, mikäli näiden sopimusten välinen ajanjakso on lyhyempi kuin kolme kuukautta.

2. Tällaisten sopimusten tekeminen sallitaan poikkeuksellisesti, mikäli siihen on perusteltu syy. Perusteltu syy on olemassa silloin, jos alun perin tehtyä sopimusta seuraavat sopimukset tehdään sellaisia erityisiä samankaltaisia tarpeita varten, jotka liittyvät suoraan ja välittömästi yrityksen muotoon, luonteeseen tai toimintaan.

– –

4. Perättäisiä sopimuksia ei saa missään tapauksessa olla enempää kuin kolme, jollei muuta johdu seuraavan pykälän 2 momentissa säädetystä.”

19 Saman asetuksen 6 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Enimmäiskesto

1. Sopimusten, jotka tehdään ja pannaan täytäntöön perättäin saman työnantajan ja saman työntekijän välillä samoilla tai samankaltaisilla erityisaloilla ja samoilla tai samankaltaisilla työehdoilla, mukaisen työskentelyn kokonaiskesto ei saa ylittää 24:ää kuukautta, riippumatta siitä, onko sopimukset tehty edellisen pykälän tai voimassa olevan lainsäädännön joidenkin muiden säännösten nojalla.

2. Työskentelyn 24 kuukauden pituisen kokonaiskeston ylittäminen on sallittua vain, kun kyse on työn luonteen ja lajin takia erityisistä työntekijäryhmistä, joista säädetään voimassa olevassa lainsäädännössä, kuten erityisesti silloin, kun kyse on johtavista henkilöistä, työntekijöistä, jotka otetaan palvelukseen jonkin tietyn tutkimusohjelman tai minkä tahansa sellaisen ohjelman puitteissa, johon saadaan tukea tai rahoitusta muualta, ja työntekijöistä, jotka otetaan palvelukseen suorittamaan tehtävä, joka liittyy kansainvälisten järjestöjen kanssa tehtyihin sopimuksiin perustuvien velvoitteiden täyttämiseen.”

20 Presidentin asetuksen 164/2004 7 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Säännösten rikkomisesta aiheutuvat seuraamukset

1. Kaikki tämän asetuksen 5 ja 6 §:n säännösten vastaisesti tehdyt sopimukset ovat mitättömiä suoraan lain nojalla.

2. Siinä tapauksessa, että mitätön sopimus on pantu täytäntöön kokonaan tai osittain, työntekijälle on maksettava sopimuksen perusteella suoritettava rahamäärä, eikä mahdollisesti jo maksettua määrää voida periä takaisin. Työntekijällä on oikeus sen ajan osalta, jona hän työskenteli mitättömän työsopimuksen nojalla, saada vahingonkorvauksena summa, johon toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen nojalla työskentelevällä vastaavalla työntekijällä olisi oikeus, jos hänen sopimuksensa irtisanottaisiin. Jos mitättömiä sopimuksia on useita, ajanjaksona, jolta vahingonkorvaus lasketaan, on mitättömien sopimusten nojalla tehdyn työskentelyn kokonaiskesto. Työnantajan työntekijälle maksettavan rahamäärän suorittaminen kuuluu teosta vastuussa olevalle.

3. Sitä, joka rikkoo tämän asetuksen 5 ja 6 §:n säännöksiä, rangaistaan vankeudella – –. Mikäli lainvastainen teko tehtiin tuottamuksesta, siitä vastuussa olevaa rangaistaan enintään vuoden pituisella vankeudella. Tämä rikkominen merkitsee samanaikaisesti myös kurinpidollista seuraamusta edellyttävää vakavaa rikettä."

21 Presidentin asetuksen 164/2004 11 § sisältää seuraavat siirtymäsäännökset:

"1. Tämän asetuksen 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja perättäisiä sopimuksia, jotka on tehty ennen tämän asetuksen voimaantuloa ja jotka ovat voimassa sen voimaan tullessa, pidetään jatkossa toistaiseksi voimassa olevina työsopimuksina seuraavien kumulatiivisten edellytysten täyttyessä:

a) Perättäisten sopimusten kokonaiskesto on ollut vähintään 24 kuukautta ennen tämän asetuksen voimaantuloa, sopimusten uudistamisten lukumäärästä riippumatta, tai alun perin tehty sopimus on uudistettu [tämän asetuksen] 5 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla vähintään kolme kertaa siten, että työskentelyn kokonaiskesto on vähintään 18 kuukautta alun perin tehdystä sopimuksesta laskettavan 24 kuukauden pituisen ajanjakson aikana.

b) Edellä a kohdassa tarkoitetun palvelussuhteen kokonaiskeston pitää olla tosiasiassa täyttynyt saman laitoksen palveluksessa samalla tai samankaltaisella erityisalalla ja

samoin tai samankaltaisin työehdoin, kuin mitä alun perin tehdyssä sopimuksessa määrättiin. – –

c) Sopimuksen kohteena on oltava työtehtäviä, jotka liittyvät suoraan ja välittömästi asianomaisen laitoksen pysyviin ja jatkuviin tarpeisiin, sellaisina kuin ne määräytyvät sen yleisen edun perusteella, jota kyseinen laitos palvelee.

d) Edellisissä kohdissa tarkoitetun palvelussuhteen kokonaiskeston pitää olla täyttynyt kokopäivä- tai osa-aikatyössä sellaisissa työtehtävissä, jotka ovat olleet samoja tai samankaltaisia kuin alun perin tehdyssä sopimuksessa mainitut työtehtävät. – –

2. Edellä mainitussa momentissa säädettyjen edellytysten täyttymisen osoittamiseksi työntekijän on esitettävä tämän asetuksen voimaantulosta laskettavassa kahden kuukauden preklusiivisessa määräajassa asianomaiselle laitokselle hakemus, jossa esitetään ne seikat, joista näiden edellytysten täyttyminen ilmenee. Toimivaltainen elin, jonka on tapauskohtaisesti arvioitava, täyttyvätkö edellisessä momentissa säädetyt edellytykset, ja esitettävä tälle perustelut, on asianmukainen virkamieslautakunta tai siihen rinnastettava elin, ja jos tällaista lautakuntaa tai elintä ei ole, asianomaisen oikeushenkilön hallintoneuvosto tai johtoelin tai tällaiseen hallintoneuvostoon tai johtoelimeen voimassa olevan lainsäädännön nojalla rinnastettava elin. Kunnallisissa yrityksissä toimivaltainen elin on kaikissa tapauksissa kyseisen paikallisen itsehallintoelimen kunnan- tai kaupunginhallitus, joka ratkaisee asian yrityksen hallintoneuvoston tai johtoelimen esityksestä. Edellä mainitun mukaisesti toimivaltainen elin arvioi lisäksi, merkitsevätkö urakkasopimukset tai muut sopimukset tai suhteet peiteltyä epäitsenäistä työtä koskevaa suhdetta. Toimivaltaisen elimen on tehtävä edellä mainitun säännöksen mukainen arvio viiden kuukauden kuluessa tämän asetuksen voimaantulosta.

3. Edellä 2 kohdassa säädetyn mukaisesti tehdyt toimivaltaisten elinten arviot, olivatpa ne myönteisiä tai kielteisiä, on välittömästi toimitettava Anotato Symvoulio Epilogis Prosopikoulle [ylin henkilöstövalintalautakunta, jäljempänä ASEP], jonka on ratkaistava asia kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun kyseiset arviot toimitettiin sille.

4. Tämän pykälän säännöksiä sovelletaan julkisen sektorin – – ja kunnallisten yritysten työntekijöihin – –.

5. Tämän pykälän 1 momentin säännökset koskevat myös sellaisia sopimuksia, jotka ovat päättyneet tämän asetuksen voimaantuloa edeltäneiden kolmen kuukauden aikana; näitä sopimuksia pidetään tämän asetuksen voimaantuloon asti voimassa olevina perättäisinä sopimuksina. Tämän pykälän 1 momentin a kohdassa mainitun edellytyksen on täytyttävä sopimuksen päättyessä.

_ _”

Muu määräaikaisten työsopimusten kannalta merkityksellinen säännöstö

– Perustuslain säännökset

22 Helleenien tasavallan perustuslain 103 §:ssä säädetään seuraavaa:

”_ _

2. Ketään ei voida nimittää virkamieheksi vakituiseen virkaan, jota ei ole perustettu lailla. Erityislaissa voidaan säätää tähän poikkeuksia odottamattomien ja kiireellisten tarpeiden tyydyttämiseksi sellaisen henkilöstön avulla, joka otetaan palvelukseen määräajaksi yksityisoikeudelliseen sopimussuhteeseen.

– –

8. Laissa säädetään valtion ja laajasti ymmärretyn julkisen sektorin, sellaisena kuin se kulloinkin määritellään, yksityisoikeudellisten työsuhteiden ehdoista ja ajallisesta kestosta – – 2 momentin toisessa kohdassa tarkoitettujen tilapäisten tai odottamattomien ja kiireellisten tarpeiden tyydyttämiseksi. Laissa säädetään myös tehtävistä, joita edellisessä kohdassa tarkoitettu henkilöstö voi suorittaa. Lailla suoritettava ensimmäisessä kohdassa tarkoitetun henkilöstön vakinaistaminen tai kyseisen henkilöstön sopimusten muuttaminen toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi on kiellettyä. Tämän momentin kiellot koskevat myös henkilöitä, jotka työskentelevät urakkasopimuksen nojalla.”

23 Helleenien tasavallan perustuslain 103 §:n 8 momentti tuli voimaan 7.4.2001, eli direktiivin 1999/70 voimaantulon jälkeen mutta ennen kyseisen direktiivin täytäntöönpanolle asetetun normaalin määräajan päättymistä 10.7.2001 samoin kuin ennen mainitun direktiivin 2 artiklan toisessa kohdassa säädetyn lisäajan päättymistä 10.7.2002.

– Lait

24 Yksityisen sektorin työntekijöiden määräaikaisten työsopimusten pakollisesta irtisanomisesta annetun lain 2112/1920 (FEK B’ 11/18.3.1920) 8 §:n 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tämän lain säännöksiä sovelletaan myös määräaikaisiin työsopimuksiin, jos määräaikaisuutta ei voida perustella sopimuksen luonteella vaan siitä on määrätty tämän lain niiden säännösten kiertämiseksi, jotka koskevat työsopimuksen päättämiseksi pakollista irtisanomisilmoitusta.”

25 Ennakkoratkaisupäätöksen mukaan lain 2112/1920 8 §:n 3 momentista, sellaisena kuin sitä on Kreikan oikeuskäytännössä tulkittu, seuraa, että määräaikaista työsopimusta pidetään toistaiseksi voimassa olevana, jos määräaikaisuudelle ei ole perusteltua syytä, ja tällaista syytä ei ole tilanteissa, joissa kyseisenlaisella sopimuksella pyritään vastaamaan työnantajan pysyviin ja jatkuviin tarpeisiin. Tätä säännöstä ei sovelleta ainoastaan silloin, kun on tehty useita perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia, vaan myös silloin, kun kyse on ensimmäisestä tai ainoasta määräaikaisesta työsopimuksesta.

26 Lisäksi oikeudenkäyntiaineistosta ilmenee, että Areios Pagos (kassaatiotuomioistuin) on asiassa 18/2000 antamassaan tuomiossa katsonut, että lain 2112/1920 8 §:n 3 momentti on puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettu ”vastaava oikeudellinen toimenpide”, koska sen johdosta määräaikaiset työsopimukset sekä yksityisellä että julkisella sektorilla voidaan taannehtivasti luokitella toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi huolimatta siitä, että Helleenien tasavallan perustuslain 103 §:ssä kielletään muuttamasta lainsäädäntöteitse määräaikaisia työsopimuksia toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi, sillä tällä kiellolla ei estetä sopimuksen todellisen luonteen toteamista. Sitä vastoin 11.7.2007 asioissa 19/2007 ja 20/2007 antamissaan tuomiossa Areios Pagos katsoi, että kun otetaan huomioon edellä mainittu 103 §, määräaikaisia työsopimuksia ei voida muuttaa toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi, vaikka niillä vastattaisiin pysyviin ja jatkuviin tarpeisiin.

27 Henkilöstön valinnasta ja hallinnollisten kysymysten järjestämisestä vastaavan itsenäisen viranomaisen perustamisesta annetun lain 2190/1994 (FEK A’ 28/3.3.1994) 21 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Valtion viranomaiset ja oikeushenkilöt – – voivat ottaa palvelukseensa henkilöstöä määräaikaisella yksityisoikeudellisella työsopimuksella tyydyttääkseen kausiluonteisen tai muuten jaksoittaisen tai tilapäisen tarpeen jäljempänä säädettävien edellytysten ja menettelyn mukaisesti.

2. Edellä 1 momentissa tarkoitetun henkilöstön työsuhteen kesto ei saa ylittää kahdeksaa kuukautta kahdentoista kuukauden aikana. Jos henkilöstöä otetaan tilapäiseen työsuhteeseen, jotta voimassa olevien säännösten mukaisesti voitaisiin vastata henkilöstön poissaoloista tai avoinna olevista toimista aiheutuviin kiireellisiin tarpeisiin, työsuhde ei saa kestää pidempään kuin neljä kuukautta henkilöä kohti. Saman vuoden aikana tapahtuva työsopimuksen jatkaminen tai uuden sopimuksen tekeminen ja sopimuksen muuttaminen toistaiseksi voimassa olevaksi ovat pätemättömiä.”

28 Lain 2527/1997 6 §:n 1 momentissa säädetään, että ennen kuin julkisen sektorin virastot ja oikeushenkilöt voivat tehdä urakkasopimuksia luonnollisten henkilöiden kanssa, ministerin on tehtävä päätös, jossa muun muassa vahvistetaan, että urakka ei kuulu kyseisen laitoksen virkamiesten tavallisiin tehtäviin, ja esitetään ne syyt, joiden vuoksi kyseisen laitoksen virkamiehet eivät voi suorittaa urakkaa. Mainitun säännöksen mukaan urakkasopimus, jolla vastataan työnantajan pysyviin ja jatkuviin tarpeisiin, on suoraan lain nojalla kokonaisuudessaan mitätön.

29 Lain 3250/2004 (FEK A’ 124/7.7.2004) 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Valtio, ensimmäisen ja toisen asteen alueelliset itsehallintoelimet ja julkisoikeudelliset oikeushenkilöt voivat ottaa palvelukseen henkilökuntaa määräaikaista osa-aikaista työtä koskevilla yksityisoikeudellisilla sopimuksilla sellaisten tarpeiden kattamiseksi, jotka koskevat sosiaalipalvelujen tarjoamista kansalaisille.

2. Edellä mainituilla palvelukseenottamisilla on pyrittävä täyttämään yksinomaan tarpeita, jotka koskevat täydentävien palvelujen tarjoamista kansalaisille, eivätkä ne saa vaikuttaa edellä mainitussa momentissa tarkoitettujen laitosten yksiköiden organisatoriseen rakenteeseen.

– –”

30 Kyseisen lain 2 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Palvelukseenotto suoritetaan käyttämällä määräaikaista osa-aikatyötä koskevia yksityisoikeudellisia sopimuksia ja ottamalla palvelukseen eri sosiaaliluokkiin kuuluvia henkilöitä, jotka täyttävät 4 §:ssä vahvistetut valintaperusteet.

2. Edellä mainittujen sopimusten voimassaoloaika ei saa ylittää 18:aa kuukautta. Saman työntekijän kanssa saa tehdä uuden sopimuksen, kun on kulunut vähintään neljä kuukautta edellisen sopimuksen voimassaoloajan päättymisestä. Kunkin sopimussuhteisen toimihenkilön työaika saa olla enintään 20 tuntia viikossa.”

31 Saman lain 3 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Sosiaalialan yksikköinä pidetään yksikköjä, jotka erityisesti tarjoavat kotona annettavaa sosiaalihuoltoa ja -hoitoa, vartioivat koulurakennuksia, turvaavat koululaisten koulumatkan turvallisuuden sekä huolehtivat maahanmuuttajien sosiaalisesta integroimisesta, väestönsuojelun erikoistarpeista, kulttuuritapahtumista, erityisistä ympäristötarpeista, ajan tasalla olevan tiedon välittämisestä kansalaisille ja tiedottamisesta heille ja Euroopan unionin rahoittamista sosiaalialan ohjelmista.”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-378/07

32 Tämän asian ennakkoratkaisupäätöksestä ilmenee, että kaikki mainitun asian kantajat tekivät vuonna 2005 Organismos Nomarchiakis Autodioikisis Rethymnisin – joka Kreikan oikeuden mukaan on julkisoikeudellinen alueellinen itsehallintoelin – kanssa yksityisoikeudellisen 18 kuukauden mittaisen työsopimuksen, joka luokiteltiin laissa 3250/2004 tarkoitetuksi ”määräaikaista osa-aikaista työtä” koskevaksi sopimukseksi. Mitään näistä sopimuksista ei jatkettu tai uudistettu niiden voimassaolon päättyessä.

33 Koska mainitut kantajat katsoivat, että näiden sopimusten puitteissa harjoitetulla toiminnalla vastattiin työnantajan pysyviin ja jatkuviin tarpeisiin, he saattoivat asian 3.11.2006 Monomeles Protodikeio Rethymnisin (Rethymnonin alioikeus) käsiteltäväksi, jotta mainitut sopimukset luokiteltaisiin toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi ja jotta pääasiassa vastaajana oleva alueellinen itsehallintoelin velvoitettaisiin ottamaan kantajat palvelukseensa tällaisten sopimusten mukaisesti.

34 Kyseessä olevat kantajat vetoavat tältä osin lain 2112/1920 8 §:n 3 momenttiin, joka direktiivin 1999/70 mukaisesti tulkittuna muodostaa – kuten Areios Pagos on asiassa 18/2006 antamassaan tuomiossa katsonut – puitesopimuksen 5 lausekkeessa tarkoitetun ”vastaavan oikeudellisen toimenpiteen”. Helleenien tasavallan perustuslain 103 §:n 8 momentti ei kantajien mukaan ole esteenä tälle, koska kieltoa muuttaa määräaikaisia työsopimuksia toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi julkisella sektorilla sovelletaan vain sopimuksiin, joilla todella vastataan työnantajan väliaikaisiin, arvaamattomiin tai kiireellisiin tarpeisiin.

35 Kansallinen tuomioistuin pohtii täten ennakkoratkaisupäätöksessään, onko Kreikan lainsäätäjä pannut direktiivin 1999/70 asianmukaisesti täytäntöön säätäessään, että presidentin asetuksessa 164/2004 säädettyä suojaa väärinkäytöksiä vastaan ei sovelleta henkilöihin, jotka ovat tehneet ainoastaan yhden määräaikaisen työsopimuksen, koska tämä suojan epääminen saattaisi puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan vastaisesti

merkitä heikennystä määräaikaisten työntekijöiden suojan yleiseen tasoon, sellaisena kuin se oli määriteltynä puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan mukaisella ”vastaavalla oikeudellisella toimenpiteellä” eli lain 2112/1920 8 §:n 3 momentilla, jota sovellettiin yhtä lailla ensimmäiseen tai ainoaan sopimukseen kuin perättäisiinkin sopimuksiin.

36 Vaikka lisäksi oletetaan, että viimeksi mainittua säännöstä voidaan soveltaa pääasian oikeudenkäyntiin, mainittu tuomioistuin katsoo, että tämän lisäksi on ratkaistava kysymys yhtäältä siitä, voidaanko kansallista oikeutta soveltaa siten, että määräaikaisen työsopimuksen tekemiselle voidaan katsoa olevan perusteltuja syitä silloin, kun määräaikainen työsopimus on tehty erityisen lain nojalla erityisten, täydentävien, sosiaalisten, kiireellisten ja väliaikaisten tarpeiden kattamiseksi, vaikka tosiasiassa nämä tarpeet ovat ”pysyviä ja jatkuvia”. Toisaalta mainittu tuomioistuin pohtii, voidaanko kansallisen tuomioistuimen tulkintavapautta tältä osin rajoittaa perustuslain säännöksellä, jolla kielletään ehdottomasti muuttamasta julkisella sektorilla määräaikaisia työsopimuksia toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi.

37 Tässä tilanteessa Monomeles Protodikeio Rethymnis päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [puitesopimuksen], joka muodostaa [direktiivin 1999/70] erottamattoman osan, 5 lauseketta ja 8 lausekkeen 1 ja 3 kohtaa tulkittava siten, että yhteisön oikeudessa ei sallita (kyseisen puitesopimuksen täytäntöönpanoa koskevilla syillä) sitä, että jäsenvaltio toteuttaa toimenpiteitä,

a) kun kansallisessa oikeusjärjestyksessä jo on ennen direktiivin 1999/70 voimaantuloa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettu vastaava oikeudellinen toimenpide ja

b) kun puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi toteutetuilla toimenpiteillä heikennetään määräaikaisten työntekijöiden suojan yleistä tasoa kansallisessa oikeusjärjestyksessä?

2) Mikäli vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä, liittyykö määräaikaisille työntekijöille annetun suojan heikentäminen siinä tapauksessa, että kyse ei ole useista ja perättäisistä määräaikaisista työsopimuksista vaan yhdestä ainoasta määräaikaisesta työsopimuksesta, jonka kohteena tosiasiassa kuitenkin on se, että työntekijä ei tarjoa palveluja väliaikaisten, ylimääräisten tai kiireellisten tarpeiden tyydyttämiseksi vaan 'pysyvien ja jatkuvien' tarpeiden tyydyttämiseksi, edellä mainitun puitesopimuksen ja direktiivin täytäntöönpanoon ja onko tällainen suojan heikentäminen näin ollen yhteisön oikeuden kannalta kiellettyä vai sallittua?

3) Mikäli vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä ja jos kansallisessa oikeusjärjestyksessä oli ennen [direktiivin 1999/70] voimaantuloa olemassa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettu vastaava oikeudellinen toimenpide, kuten pääasiassa riidanalainen lain 2112/1920 8 §:n 3 momentti, merkitseekö puitesopimuksen 8 lausekkeen 1 ja 3 kohdassa tarkoitettua kiellettyä määräaikaisten työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämistä kansallisessa oikeusjärjestyksessä se, että puitesopimuksen täytäntöönpanoa koskevien syiden perusteella toteutetaan oikeudellinen toimenpide, kuten pääasiassa riidanalainen presidentin asetuksen 164/2004 11 §,

a) kun puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi toteutetun kyseisen oikeudellisen toimenpiteen soveltamisalaan kuuluvat ainoastaan tapaukset, joissa on kyse useista perättäisistä määräaikaisista työsopimuksista tai useista perättäisistä määräaikaisista työsuhteista, mutta eivät sellaisten sopimusperusteisten toimihenkilöiden tapaukset, jotka eivät ole tehneet useita ja perättäisiä vaan yhden ainoan määräaikaisen työsopimuksen, jonka nojalla työntekijä täyttää työnantajan 'pysyviä ja jatkuvia' tarpeita, kun direktiiviä edeltänyt vastaava oikeudellinen toimenpide koskee kaikkia tapauksia, joissa on kyse määräaikaisista työsopimuksista, myös niitä, joissa työntekijä on tehnyt yhden ainoan määräaikaisen työsopimuksen, jonka kohteena tosiasiassa kuitenkin on se, että työntekijä ei tarjoa palveluja väliaikaisten, ylimääräisten tai kiireellisten tarpeiden täyttämiseksi vaan 'pysyvien ja jatkuvien' tarpeiden täyttämiseksi,

b) tai kun puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi toteutetussa oikeudellisessa toimenpiteessä säädetään määräaikaisten työntekijöiden suojaamiseksi ja määräaikaista työtä koskevassa puitesopimuksessa tarkoitettujen väärinkäytösten ehkäisemistä varten oikeudelliseksi seuraukseksi se, että määräaikaiset työsopimukset luokitellaan tästä hetkestä lähtien (ex nunc) toistaiseksi voimassa oleviksi, vaikka direktiiviä edeltävässä vastaavassa oikeudellisessa toimenpiteessä säädetään määräaikaisten työsopimusten luokittelemisesta toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksen alkuperäisestä tekohetkestä lähtien (ex tunc)?

4) Mikäli vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä ja jos kansallisessa oikeusjärjestyksessä oli voimassa ennen [direktiivin 1999/70] voimaantuloa määräaikaisia työsopimuksia koskevan puitesopimuksen, joka on kyseisen direktiivin erottamaton osa, 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettu vastaava oikeudellinen toimenpide, kuten pääasiassa riidanalainen lain 2112/1920 8 §:n 3 momentti, merkitseekö puitesopimuksen 8 lausekkeen 1 ja 3 kohdassa tarkoitettua kiellettyä määräaikaisten työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämistä kansallisessa oikeusjärjestyksessä se, että Kreikan lainsäätäjä on edellä mainittua direktiiviä Kreikan oikeusjärjestyksessä täytäntöön pannessaan päättänyt jättää yhtäältä edellä mainitun presidentin asetuksen 164/2004 mukaisen suojan tason ulkopuolelle edellä mainitut väärinkäytöstapaukset, joissa työntekijä on tehnyt yhden ainoan määräaikaisen työsopimuksen, jonka kohteena kuitenkin tosiasiassa on se, että työntekijä ei tarjoa palveluja väliaikaisten, ylimääräisten tai kiireellisten tarpeiden tyydyttämiseksi vaan ’pysyvien ja jatkuvien’ tarpeiden tyydyttämiseksi, ja toisaalta se, että Kreikan lainsäätäjä on jättänyt säätämättä jostakin vastaavanlaisesta, erityisesti tätä tapausta koskevasta ja tehokkaasta sellaiseen oikeudelliseen seuraukseen liittyvästä toimenpiteestä, joka koskee työntekijöiden suojaamista tämän erityisen väärinkäytöstapauksen suhteen ja jota sovelletaan sen yleisen suojan lisäksi, josta säädetään vakiintuneesti Kreikan oikeusjärjestyksen yleisessä työoikeudessa kaikissa niissä tapauksissa, joissa suoritetaan työtä mitättömän sopimuksen nojalla, riippumatta siitä, onko kyseessä puitesopimuksessa tarkoitettu väärinkäytös, ja joka käsittää työntekijän vaatimuksen siitä, että hänelle maksetaan hänen palkkansa sekä irtisanomiskorvaus, tekipä hän työtä pätevän työsopimuksen nojalla tai ei, kun otetaan huomioon,

a) että kansallisessa oikeudessa säädetään velvollisuudesta maksaa palkka ja irtisanomiskorvaus kaikissa tapauksissa, joissa on kyse työsuhteesta, ja että tällä velvollisuudella ei erityisesti pyritä estämään puitesopimuksessa tarkoitettuja väärinkäytöksiä, ja

b) että direktiiviä edeltävän vastaavan oikeudellisen toimenpiteen soveltamisen oikeudellisena seurauksena on se, että (yksi ainoa) määräaikainen työsopimus tunnustetaan toistaiseksi voimassa olevaksi?

5) Mikäli vastaus edellä mainittuihin kysymyksiin on myöntävä, pitääkö kansallisen tuomioistuimen, kun se tulkitsee kansallista oikeutta [direktiivin 1999/70] mukaisesti, sivuuttaa sellaisen oikeudellisen toimenpiteen, joka toteutettiin puitesopimuksen täytäntöönpanoa koskevien syiden perusteella mutta joka johtaa määräaikaisten työntekijöiden suojan yleisen tason heikkenemiseen kansallisessa oikeusjärjestyksessä, direktiivin kanssa ristiriitaiset säännökset, kuten presidentin asetuksen 164/2004 säännökset, joissa implisiittisesti ja välillisesti mutta selvästi evätään tällaisen suojan antaminen väärinkäytöstapauksissa, joissa työntekijä on tehnyt yhden ainoan määräaikaisen työsopimuksen, jonka kohteena kuitenkin tosiasiassa on se, että työntekijä ei tarjoa palveluja väliaikaisten, ylimääräisten tai kiireellisten tarpeiden täyttämiseksi vaan 'pysyvien ja jatkuvien' tarpeiden täyttämiseksi, ja soveltaa niiden asemesta direktiivin voimaantuloa edeltävän vastaavan oikeudellisen toimenpiteen säännöksiä, kuten lain 2112/1920 8 §:n 3 momentin säännöksiä?

6) Siinä tapauksessa, että kansallinen tuomioistuin katsoo, että määräaikaista työtä koskevassa riidassa on lähtökohtaisesti sovellettava säännöstä (nyt esillä olevassa asiassa lain 2112/1920 8 §:n 3 momenttia), joka muodostaa määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen, joka on direktiivin 1999/70 erottamaton osa, 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetun vastaavan oikeudellisen toimenpiteen ja jonka perusteella – vaikka vain yhden – määräaikaisen työsopimuksen tekeminen ilman perusteltua syytä, joka liittyisi tehdyn työn luonteeseen, lajiin ja ominaispiirteisiin, aiheuttaa sen, että tämä sopimus tunnustetaan toistaiseksi voimassa olevaksi työsopimukseksi,

a) onko yhteisön oikeuden kanssa sopusoinnussa se, että kansallinen tuomioistuin tulkitsee ja soveltaa kansallista oikeutta siten, että kaikissa tapauksissa on olemassa perusteltu syy tehdä määräaikaisia työsopimuksia, kun oikeudellisena perusteena näitä sopimuksia tehtäessä on käytetty lakiin sisältyvää säännöstä, joka koskee työskentelyä määräaikaisella työsopimuksella kausiluonteisten, jaksoittaisten, tilapäisten, ylimääräisten tai täydentävien sosiaalisten tarpeiden tyydyttämiseksi (nyt esillä olevassa asiassa lain 3250/2004 säännöksiä), vaikka tyydytettävät tarpeet ovat tosiasiallisesti pysyviä ja jatkuvia,

b) tai onko yhteisön oikeuden kanssa sopusoinnussa se, että kansallinen tuomioistuin tulkitsee ja soveltaa kansallista oikeutta siten, että säännöstä, jolla kielletään julkisen sektorin määräaikaisten työsopimusten muuttaminen toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi, on tulkittava siten, että julkisella sektorilla kielletään ehdottomasti ja kaikissa tapauksissa määräaikaisen työsopimuksen tai työsuhteen muuttaminen toistaiseksi voimassa olevaksi, vaikka sopimus tai suhde on väärinkäytösluonteisesti sovittu määräaikaiseksi, nimittäin kun tyydytetyt tarpeet ovat tosiasiassa pysyviä ja jatkuvia ja kun kansalliselle tuomioistuimelle ei tällaisessa tapauksessa jää mahdollisuutta määritellä riidanalaisen oikeudellisen työsuhteen todellista luonnetta ja luokitella sitä oikein toistaiseksi voimassa olevaksi sopimukseksi? Vai olisiko kyseessä oleva kielto kenties rajattava koskemaan vain sellaisia määräaikaisia työsopimuksia, jotka tosiasiassa on tehty tilapäisten, odottamattomien, kiireellisten, ylimääräisten tai vastaavanlaisten erityisten tarpeiden tyydyttämiseksi, mutta ei tapauksia, joissa sopimukset on tosiasiallisesti tehty pysyvien ja jatkuvien tarpeiden tyydyttämiseksi?”

Asia C-379/07

38 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetystä oikeudenkäyntiaineistosta ilmenee, että mainitun asian kantaja teki vuonna 2005 Dimos Geropotamoun – joka Kreikan oikeuden mukaan on julkisoikeudellinen alueellinen itsehallintoelin – kanssa kolme perättäistä määräaikaista työsopimusta, jotka luokiteltiin lain 2527/1997 6 §:ssä tarkoitetuiksi ”urakkasopimuksiksi”. Nämä sopimukset olivat voimassa 1.12.2003–30.11.2004, 1.12.2004–30.11.2005 ja 5.12.2005–4.12.2006.

39 Koska mainittu kantaja katsoi, että näiden sopimusten puitteissa harjoitetulla toiminnalla vastattiin työnantajan pysyviin ja jatkuviin tarpeisiin, hän saattoi asian 10.11.2006 Monomeles Protodikeio Rethymnisin käsiteltäväksi, jotta mainitut sopimukset luokiteltaisiin toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi ja jotta Dimos Geropotamou velvoitettaisiin ottamaan hänet palvelukseensa tällaisten sopimusten mukaisesti.

40 Koska puheena oleva kantaja vetosi samoihin argumentteihin kuin asiassa C-378/07 olevat kantajat, joiden esittämät argumentit on kuvattu tämän tuomion 34 kohdassa, kansallinen tuomioistuin pohtii ennakkoratkaisupäätöksessään, merkitseekö presidentin asetus 164/2004 myös heikennystä määräaikaisten työntekijöiden suojan yleiseen tasoon, sellaisena kuin se oli määriteltynä lain 2112/1920 8 §:n 3 momentilla, seuraavista syistä:

– yhtäältä sikäli kuin kyse on presidentin asetuksen 164/2004 11 §:stä, jossa sallitaan siirtymäsäännöksenä määräaikaisten työsopimusten muuttaminen toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi, siitä syystä, että tämän pykälän ajallinen soveltamisala on rajoitettu vain tiettyihin olemassa oleviin tai päättyneisiin sopimuksiin, koska sen kumulatiiviset soveltamisedellytykset ovat ankarampia kahden sopimuksen välisen ajanjakson ja sopimusten vähimmän vaaditun kokonaiskeston osalta ja koska mainittua muuttamista ei suoriteta taannehtivasti

– toisaalta sikäli kuin kyse on presidentin asetuksen 164/2004 7 §:stä, joka on pysyväissäännös, jossa säädetään irtisanomispalkan ja -korvauksen maksamisesta, siitä syystä, että siinä säädetään seuraamuksista, jotka ovat samanlaisia kuin yleisessä työoikeudessa säädetyt seuraamukset sellaisissa tilanteissa, joihin ei liity mitään väärinkäytöksiä, eikä sallita määräaikaisten työsopimusten uudelleenluokittelua toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi.

41 Vaikka lisäksi oletettaisiin, että lain 2112/1920 8 §:n 3 momenttia voitaisiin soveltaa pääasian oikeudenkäyntiin, kansallinen tuomioistuin esittää kysymykset, jotka ovat samat kuin asiassa C-378/07 esitetyt kysymykset, jotka on kuvattu tämän tuomion 36 kohdassa ja jotka koskevat ”perusteltuja syitä” ja sitä, mikä merkitys kansallisten tuomioistuinten toimivaltaan on ehdottomalla kiellolla muuttaa julkisella sektorilla määräaikaisia työsopimuksia toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi.

42 Tässä tilanteessa Monomeles Protodikeio Rethymnis päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [puitesopimuksen], joka muodostaa [direktiivin 1999/70] erottamattoman osan, 5 lauseketta ja 8 lausekkeen 1 ja 3 kohtaa tulkittava siten, että yhteisön oikeudessa ei sallita (kyseisen puitesopimuksen täytäntöönpanoa koskevilla syillä) sitä, että jäsenvaltio toteuttaa toimenpiteitä,

a) kun kansallisessa oikeusjärjestyksessä jo on ennen kyseisen direktiivin voimaantuloa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettu vastaava oikeudellinen toimenpide ja

b) kun puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi toteutetuilla toimenpiteillä heikennetään määräaikaisten työntekijöiden suojan yleistä tasoa kansallisessa oikeusjärjestyksessä?

2) Mikäli vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä ja jos kansallisessa oikeusjärjestyksessä oli ennen [direktiivin 1999/70] voimaantuloa olemassa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettu vastaava oikeudellinen toimenpide, kuten pääasiassa riidanalainen lain 2112/1920 8 §:n 3 momentti, merkitseekö puitesopimuksen 8 lausekkeen 1 ja 3 kohdassa tarkoitettua kiellettyä määräaikaisten työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämistä kansallisessa oikeusjärjestyksessä se, että puitesopimuksen täytäntöönpanoa koskevien syiden perusteella toteutetaan oikeudellinen toimenpide, kuten pääasiassa riidanalainen presidentin asetuksen 164/2004 11 §,

a) kun puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi toteutetusta kyseisestä oikeudellisesta toimenpiteestä säädettiin [direktiivin 1999/70] täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymisen jälkeen, mutta sen ajalliseen soveltamisalaan

kuuluvat vain sellaiset määräaikaiset työsopimukset ja työsuhteet, jotka olivat voimassa kyseisen asetuksen voimaan tullessa tai jotka päättyivät tietyn ajan kuluessa ennen kyseisen asetuksen voimaantuloa mutta direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymisen jälkeen, vaikka direktiiviä edeltävän vastaavan oikeudellisen toimenpiteen soveltamisalaa ei ole ajallisesti rajoitettu ja se käsittää kaikki määräaikaiset työsopimukset, jotka oli tehty, jotka olivat voimassa tai jotka olivat päättyneet direktiivin 1999/70 tullessa voimaan ja kyseisen direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättyessä,

b) kun puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi toteutetun kyseisen oikeudellisen toimenpiteen soveltamisalaan kuuluvat ainoastaan sellaiset määräaikaiset työsopimukset tai työsuhteet, joiden on, jotta niitä pidettäisiin kyseisessä toimenpiteessä tarkoitettuina perättäisinä sopimuksina tai suhteina, samanaikaisesti oltava sellaisia, että i) niiden välillä on enintään kolme kuukautta, ja sen lisäksi sellaisia, että ii) niiden kokonaiskesto on vähintään 24 kuukautta ennen kyseisen toimenpiteen voimaantuloa, sopimusten uudistamisten lukumäärästä riippumatta, tai näiden perusteella on työskennelty yhteensä vähintään 18 kuukautta alun perin tehdystä sopimuksesta laskettavan 24 kuukauden pituisen ajanjakson aikana, koska alun perin tehty sopimus on uudistettu vähintään kolme kertaa, kun taas direktiiviä edeltävässä vastaavassa oikeudellisessa toimenpiteessä ei aseteta tällaisia edellytyksiä vaan se käsittää kaikki (perättäiset) määräaikaiset työsopimukset riippumatta työskentelyn vähimmäiskokonaiskestosta ja sopimusten uudistamisten vähimmäislukumäärästä,

c) tai kun puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi toteutetussa oikeudellisessa toimenpiteessä säädetään määräaikaisten työntekijöiden suojaamiseksi ja määräaikaista työtä koskevassa puitesopimuksessa tarkoitettujen väärinkäytösten ehkäisemiseksi oikeudelliseksi seuraukseksi se, että määräaikaiset työsopimukset luokitellaan tästä hetkestä lähtien (ex nunc) toistaiseksi voimassa oleviksi, vaikka direktiiviä edeltävässä vastaavassa oikeudellisessa toimenpiteessä vahvistetaan määräaikaisten työsopimusten luokitteleminen toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksen alkuperäisestä tekohetkestä lähtien (ex tunc)?

3) Mikäli vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä ja jos kansallisessa oikeusjärjestyksessä oli voimassa ennen direktiivin 1999/70 voimaantuloa määräaikaisia työsopimuksia koskevan puitesopimuksen, joka on kyseisen direktiivin erottamaton osa, 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettu vastaava oikeudellinen toimenpide, kuten pääasiassa riidanalainen lain 2112/1920 8 §:n 3

momentti, merkitseekö puitesopimuksen 8 lausekkeen 1 ja 3 kohdassa tarkoitettua kiellettyä määräaikaisten työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämistä kansallisessa oikeusjärjestyksessä se, että puitesopimuksen täytäntöönpanoa koskevien syiden perusteella toteutetaan oikeudellinen toimenpide, kuten pääasiassa riidanalaisen presidentin asetuksen 164/2004 7 §, kun tässä toimenpiteessä vahvistetaan ainoaksi keinoksi, jolla määräaikaisia työntekijöitä suojataan väärinkäytöksiltä, työnantajan velvollisuus maksaa palkka ja irtisanomiskorvaus tapauksessa, jossa työntekijää on väärinkäytösluonteisesti pidetty palveluksessa perättäisten määräaikaisten työsopimusten nojalla, kun otetaan huomioon,

a) että kansallisessa oikeudessa säädetään velvollisuudesta maksaa palkka ja irtisanomiskorvaus kaikissa tapauksissa, joissa on kyse työsuhteesta, ja että tällä velvollisuudella ei erityisesti pyritä estämään puitesopimuksessa tarkoitettuja väärinkäytöksiä ja

b) että direktiiviä edeltävän vastaavan oikeudellisen toimenpiteen soveltamisen oikeudellisena seurauksena on se, että perättäiset määräaikaiset työsopimukset tunnustetaan toistaiseksi voimassa oleviksi?

4) Mikäli vastaus edellä mainittuihin kysymyksiin on myöntävä, pitääkö kansallisen tuomioistuimen, kun se tulkitsee kansallista oikeutta [direktiivin 1999/70] mukaisesti, sivuuttaa sellaisen oikeudellisen toimenpiteen, joka toteutettiin puitesopimuksen täytäntöön panemista koskevien syiden perusteella mutta joka johtaa määräaikaisten työntekijöiden suojan yleisen tason heikkenemiseen kansallisessa oikeusjärjestyksessä, direktiivin kanssa ristiriitaiset säännökset, kuten presidentin asetuksen 164/2004 7 ja 11 §:n säännökset, ja soveltaa niiden asemesta direktiivin voimaantuloa edeltävän vastaavan oikeudellisen toimenpiteen säännöksiä, kuten lain 2112/1920 8 §:n 3 momentin säännöksiä?

5) Siinä tapauksessa, että kansallinen tuomioistuin katsoo, että määräaikaista työtä koskevassa riidassa on lähtökohtaisesti sovellettava säännöstä (nyt esillä olevassa asiassa lain 2112/1920 8 §:n 3 momenttia), joka muodostaa [puitesopimuksen] 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetun vastaavan oikeudellisen toimenpiteen ja jonka perusteella perättäisten määräaikaisten työsopimusten tekeminen ilman perus-

teltua syytä, joka liittyy tehdyn työn luonteeseen, lajiin ja ominaispiirteisiin, aiheuttaa sen, että nämä sopimukset tunnustetaan toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi,

a) onko yhteisön oikeuden kanssa sopusoinnussa se, että kansallinen tuomioistuin tulkitsee ja soveltaa kansallista oikeutta siten, että kaikissa tapauksissa on olemassa perusteltu syy tehdä määräaikaisia työsopimuksia, kun oikeudellisena perusteena näitä sopimuksia tehtäessä on käytetty lakiin sisältyvää säännöstä, joka koskee työskentelyä määräaikaisella työsopimuksella kausiluonteisten, jaksoittaisten, tilapäisten tai ylimääräisten tarpeiden tyydyttämiseksi, vaikka tyydytettävät tarpeet ovat tosiasiallisesti pysyviä ja jatkuvia,

b) tai onko yhteisön oikeuden kanssa sopusoinnussa se, että kansallinen tuomioistuin tulkitsee ja soveltaa kansallista oikeutta siten, että säännöstä, jolla kielletään julkisen sektorin määräaikaisten työsopimusten muuttaminen toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi, on tulkittava siten, että julkisella sektorilla kielletään ehdottomasti ja kaikissa tapauksissa määräaikaisen työsopimuksen tai työsuhteen muuttaminen toistaiseksi voimassa olevaksi, vaikka sopimus tai suhde on väärinkäytösluonteisesti sovittu määräaikaiseksi, nimittäin kun tyydytetyt tarpeet ovat tosiasiassa pysyviä ja jatkuvia ja kun kansalliselle tuomioistuimelle ei tällaisessa tapauksessa jää mahdollisuutta määritellä riidanalaisen oikeudellisen työsuhteen todellista luonnetta ja luokitella sitä oikein toistaiseksi voimassa olevaksi sopimukseksi? Vai olisiko kyseessä oleva kielto kenties rajattava koskemaan vain sellaisia määräaikaisia työsopimuksia, jotka tosiasiassa on tehty tilapäisten, odottamattomien, kiireellisten, ylimääräisten tai vastaavanlaisten erityisten tarpeiden tyydyttämiseksi, mutta ei tapauksia, joissa sopimukset on tosiasiallisesti tehty pysyvien ja jatkuvien tarpeiden tyydyttämiseksi?”

Asia C-380/07

43 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetystä oikeudenkäyntiaineistosta ilmenee, että pääasian kantajat ovat tehneet Dimos Geropotamoun ja ”O Geropotamosin”, joka on yksityisoikeudellisen oikeushenkilön muodossa toimiva kunnallinen yritys, kanssa

kolme perättäistä määräaikaista sopimusta, joista ensimmäisen, lain 2190/1994 mukaiseksi ”työsopimukseksi” luokitellun sopimuksen voimassaoloaika oli 1.7.2004–1.12.2004 ja kahden seuraavan, lain 2527/1997 6 §:n mukaiseksi ”urakkasopimukseksi” luokitellun sopimuksen voimassaoloajat olivat 29.12.2004–28.12.2005 ja 30.12.2005–29.12.2006.

44 Koska Monomeles Protodikeio Rethymnisin ratkaistavaksi saatettiin 10.11.2006 riita-asia, joka sisällöltään vastaa asiassa C-379/07 kyseessä olevaa riitaa, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle samat ennakkoratkaisukysymykset kuin asiassa C-379/07.

45 Yhteisöjen tuomioistuimen presidentti päätti 12.11.2007 antamallaan määräyksellä yhdistää edellä mainitut kolme asiaa kirjallista ja suullista käsittelyä ja tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

46 Pääasioiden kantajia lukuun ottamatta kaikki yhteisöjen tuomioistuimessa kirjallisia huomautuksia esittäneet osapuolet ovat erilaisin perustein riitauttaneet esitettyjen kysymysten merkityksellisyyden ja täten niiden tutkittavaksi ottamisen, tai ainakin esittäneet epäilyjä tältä osin.

47 Kreikan hallitus katsoo ensinnäkin, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan ja 8 lausekkeen 3 kohdan pyydetyllä tulkinnalla ei ole yhteyttä pääasioiden oikeudenkäynteihin. Kansallinen tuomioistuin on sen mukaan virheellisesti ja täten hypoteettisesti katsonut, että lain 2112/1920 8 §:n 3 momentti muodostaa puitesopimuksen

täytäntöönpanon vaihtoehtoisen lainsäädäntökehyksen. Kun kuitenkin otetaan huomioon muun muassa Helleenien tasavallan perustuslain 103 §:n 8 momentissa ja lain 2190/1994 21 §:ssä säädetyt kiellot, lakia 2112/1920 ei sovelleta julkiseen sektoriin, mitä myös pääasian kantajat ovat selvästi korostaneet. Tämä lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa säädetty kielto on lisäksi vahvistettu Areios Pagosin asioissa 19/2007 ja 20/2007 antamissa tuomioissa. Lisäksi pääasioiden vastaajat ja komissio – jotka eivät varsinaisesti riitauta esitettyjen kysymysten tutkittavaksi ottamista – kiistävät tapauksen mukaan myös sen, että kyseinen säännös olisi edelleen ollut voimassa direktiivin 1999/70 täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättyessä ja että sillä olisi sallittu kyseessä olevien sopimusten uudelleen luokitteleminen toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi.

48 Tältä osin on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ennakkoratkaisumenettelyssä ei ole lausua kansallisten säännösten tulkinnasta eikä antaa ratkaisua siitä, onko kansallinen tuomioistuin tulkinnut näitä säännöksiä oikein. Yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä on yhteisöjen tuomioistuinten ja kansallisten tuomioistuinten välisen toimivallanjaon mukaisesti ottaa huomioon ennakkoratkaisukysymykseen liittyvät tosiasiat ja oikeudelliset seikat sellaisina kuin ne on ennakkoratkaisupyynnössä esitetty (ks. yhdistetyt asiat C-482/01 ja C-493/01, Orfanopoulos ja Oliveri, tuomio 29.4.2004, Kok., s. I-5257, 42 kohta; asia C-244/06, Dynamic Medien, tuomio 14.2.2008, Kok., s. I-505, 19 kohta; asia C-330/07, Jobra, tuomio 4.12.2008, Kok., s. I-9099, 17 kohta, ja vastaavasti myös asia C-364/07, Vassilakis ym., määräys 12.6.2008, 134 ja 143 kohta).

49 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääasioiden oikeudenkäynneissä pääpiirteissään, muodostaako direktiivin 1999/70 täytäntöönpano presidentin asetuksella 164/2004 puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetun ”heikentämisen” suhteessa lain 2112/1920 8 §:n 3 momenttiin perustuvaan suojaan nähden, sikäli kuin tällä täytäntöönpanolla jätetään kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle työntekijät, jotka ovat tehneet ensimmäisen tai ainoastaan yhden määräaikaisen työsopimuksen, eikä sallita määräaikaisten työsopimusten uudelleenluokittelua toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi julkisella sektorilla tai asetetaan tälle rajoittavia edellytyksiä. Kansallinen tuomioistuin katsoo nimenomaisesti tältä osin kansallisen oikeuskäytännön perusteella, että viimeksi mainittua säännöstä sovelletaan julkiseen sektoriin, ja perustaa tätä koskevan arviointinsa lisäksi siihen perusteeseen, että kyseinen säännös yhtäältä oli voimassa direktiivin 1999/70 täytäntöönpanolle asetetun määräajan aikana ja toisaalta mahdollisti tällaisen uudelleen luokittelun.

50 Kuten lisäksi komissio toteaa ja kansallinen tuomioistuin olettaa, tällaisen heikentämisen olemassaolo on mahdollista ainoastaan, jos lain 2112/1920 8 §:n 3 momenttia ei siitä huolimatta, että se on edelleen voimassa, sovelleta rinnakkain puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi annetun kansallisen säännöstön kanssa esimerkiksi juuri tämän myöhemmän säännöstön antamisen, Helleenien tasavallan perustuslain 103 §:n 8 momentin muuttamisen tai sen muutoksen takia, joka on tapahtunut Areios Pagosin oikeuskäytännössä sen asioissa 19/2007 ja 20/2007 antamien ja mainittua 8 §:n 3 momenttia koskevien tuomioiden johdosta.

51 Täten on katsottava, että riippumatta pääasioiden osapuolten välillä vallitsevasta erimielisyydestä kansallisen oikeuden tulkinnan osalta ja kansallisen tuomioistuimen valitsemasta tulkinnasta esitetyn kritiikin osalta esillä olevia kysymyksiä on tutkittava mainitun tuomioistuimen kansallisesta oikeudesta esittämän tulkinnan valossa. Kreikan hallituksen oikeudenkäyntiväite on täten tältä osin hylättävä.

52 Toiseksi komissio väittää, että asiassa C-378/07 esitetyt kysymykset 3–6 ovat vailla kohdetta. Kuten myös Kreikan ja Italian hallitukset väittävät, asiassa C-144/04, Mangold, 22.11.2005 annetusta tuomiosta (Kok., s. I-9981, 41–43 kohta) seuraa, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdalla pyritään ainoastaan perättäisten määräaikaisten työsopimusten käytöstä johtuvien väärinkäytösten välttämiseen, eikä sitä täten sovelleta, kun kyse on osapuolten välillä tehdystä ensimmäisestä tai ainoasta työsopimuksesta.

53 Tätä väitettä ei voida hyväksyä.

54 Edellä mainituilla kysymyksillä, jotka eivät koske puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohtaa vaan sen 8 lausekkeen 3 kohtaa, pyritään pääpiirteissään selvittämään, muodostaako direktiivin 1999/70 täytäntöönpano presidentin asetuksella 164/2004 viimeksi mainitussa lausekkeessa tarkoitetun ”heikentämisen” siltä osin kuin kyse on lain 2112/1920 8 §:n 3 momentilla ainoastaan yhden määräaikaisen työsopimuksen

tehneille työntekijöille myönnetyn suojan tasosta, ja mikäli vastaus tähän on myöntävä, täsmentämään tästä pääasian oikeudenkäynneille aiheutuvat seuraamukset.

55 Nämä kysymykset eivät mitenkään ole vailla kohdetta, vaan kuten Kreikan ja Italian hallitukset ja komissio esittävät, niissä tuodaan esiin erityisesti kysymys siitä, onko puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan soveltaminen mahdotonta silloin, kun on tehty ainoastaan yksi määräaikainen työsopimus.

56 Tältä osin on lisäksi todettava, että todettuaan edellä mainitussa asiassa Mangold antamansa tuomion 42 ja 43 kohdassa, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan tulkinnalla ei ollut merkitystä tuossa asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun oikeudenkäynnin ratkaisemisessa, koska asiassa oli kyse ensimmäisestä ja ainoasta määräaikaisesta työsopimuksesta, yhteisöjen tuomioistuin vastasi mainitun tuomion 44–54 kohdassa lisäkysymykseen, jonka kansallinen tuomioistuin oli sille esittänyt samaisessa oikeudenkäynnissä ja joka koski puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa.

57 Koska tilanne on tämä ja koska asiassa C-378/07 esitetyt kysymykset 3–6 koskevat yhteisön oikeuden tulkintaa ja koska tämä tulkinta ei vaikuta olevan ilmeisen selvästi vailla yhteyttä suhteessa kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatettujen oikeudenkäyntien todelliseen luonteeseen tai kohteeseen, jotka eivät selvästikään ole hypoteettisia, yhteisöjen tuomioistuimen on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vastattava näihin kysymyksiin (ks. vastaavasti mm. asia C-212/04, Adeneler ym., tuomio 4.7.2006, Kok., s. I-6057, 41 ja 42 kohta; asia C-238/05, Asnef-Equifax ja Administración del Estado, tuomio 23.11.2006, Kok., s. I-11125, 15–17 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 42–44 kohta).

58 Kolmanneksi Italian hallitus väittää, että asioissa C-379/07 ja C-380/07 esitetty toinen kysymys on jätettävä tutkimatta, koska kyseisten kysymysten kohteena olevia presidentin asetuksen 164/2004 11 §:ssä säädettyjä siirtymäsäännöksiä ei sovelleta pääasioissa kyseessä oleviin sopimuksiin, koska nämä sopimukset kuuluvat tämän

sijasta mainitun asetuksen 5–7 §:llä luodun yleisen järjestelmän soveltamisalan piiriin. Näillä kysymyksillä ei täten ole mitään yhteyttä pääasioiden oikeudenkäynteihin.

59 Myöskään tätä väitettä ei voida hyväksyä. Koska ennakkoratkaisupäätöksistä ilmenee, että presidentin asetuksen 164/2004 tullessa voimaan 19.7.2004 pääasioissa kyseessä olleet määräaikaiset sopimukset olivat edelleen voimassa, mainitut sopimukset saattoivat kuulua kyseisen asetuksen 11 §:n soveltamisalaan.

60 Samaisista ennakkoratkaisupäätöksistä tosin ilmenee, että pääasioiden kantajat eivät täyttäneet mainitussa säännöksessä asetettuja edellytyksiä, jotta heidän sopimuksensa olisi voitu uudelleen luokitella toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi.

61 Kansallinen tuomioistuin pyrkii kuitenkin mainituissa asioissa esittämällään toisella kysymyksellä nimenomaisesti selvittämään, muodostavatko nämä edellytykset, joiden johdosta mainitut sopimukset jäivät asetuksen 164/2004 11 §:llä luodun siirtymäjärjestelmän ulkopuolelle, puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetun ”heikentämisen” siten, että pääasioiden kantajat voisivat johtaa puitesopimuksen määräyksistä oikeuden saada nämä sopimukset luokitelluiksi uudelleen toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi, kuten puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetussa ”vastaavassa oikeudellisessa toimenpiteessä” eli lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa heidän mukaansa säädettiin.

62 Kun otetaan huomioon tämä ja tämän tuomion 57 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, ei voida katsoa olevan ilmeisen selvää, että asioissa C-379/07 ja C-380/07 esitetyllä toisella kysymyksellä pyydetyllä yhteisön oikeuden tulkinnalla ei ole mitään yhteyttä kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatettujen oikeudenkäyntien – jotka eivät selvästikään ole hypoteettisia – todelliseen luonteeseen tai kohteeseen.

63 Kaiken edellä esitetyn johdosta esitetyt kysymykset on täten otettava tutkittaviksi.

Asiakysymys

64 Ensimmäisellä kysymysryhmällään kansallinen tuomioistuin pyrkii pääpiirteissään tulkitsemaan puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohtaa ja 8 lausekkeen 3 kohtaa arvioidakseen sitä, ovatko nämä määräykset esteenä pääasioissa kyseessä olevalle kansalliselle lainsäädännölle ja erityisesti presidentin asetukselle 164/2004, joka on nimenomaisesti annettu kyseisen puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi julkisella sektorilla. Tätä varten kyseinen tuomioistuin esittää kysymyksiä seuraavilta osin:

– ensinnäkin se tiedustelee puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettujen perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten estämiseksi toteutettavien toimenpiteiden osalta sitä, minkälainen harkintavalta jäsenvaltioilla on kyseisen lausekkeen täytäntöönpanossa silloin, kun kansalliseen oikeuteen sisältyy jo kyseisessä lausekkeessa tarkoitettu ”vastaava oikeudellinen toimenpide” (ensimmäinen kysymys asioissa C-378/07–C-380/07), ja mitä tarkoitetaan samassa lausekkeessa tarkoitetuilla ”perustelluilla syillä” (kuudennen kysymyksen a kohta asiassa C-378/07 ja viidennen kysymyksen a kohta asioissa C-379/07 ja C-380/07),

– toiseksi se tiedustelee puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetun ”heikentämisen” osalta sitä, sovelletaanko kyseistä lauseketta työntekijöihin, jotka ovat tehneet ensimmäisen tai yhden ainoan määräaikaisen työsopimuksen (toinen kysymys asiassa C-378/07), ja onko mainittu lauseke esteenä kansallisella

täytäntöönpanosäännöstöllä olemassa olevaan kansalliseen oikeuteen tehdyille muutoksille (kolmas ja neljäs kysymys asiassa C-378/07 ja toinen ja kolmas kysymys asioissa C-379/07 ja C-380/07), ja

– kolmanneksi se tiedustelee määräaikaisten työsopimusten väärinkäyttöön liittyvien seuraamusten osalta sitä, onko puitesopimus esteenä sille, että julkisella sektorilla on olemassa ehdoton kielto muuttaa näitä sopimuksia toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi (kuudennen kysymyksen b kohta asiassa C-378/07 ja viidennen kysymyksen b kohta asioissa C-379/07 ja C-380/07).

65 Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii viimeisillä kysymyksillään täsmentämään niitä seurauksia, joita kansallisille tuomioistuimille aiheutuisi siitä, että presidentin asetus 164/2004 ei olisi yhteensopiva puitesopimuksen määräysten kanssa (viides kysymys asiassa C-378/07 ja neljäs kysymys asioissa C-379/07 ja C-380/07).

66 Näin ollen kansallisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin on syytä vastata edellä 64 ja 65 kohdassa esitetyssä järjestyksessä, mutta aluksi on kuitenkin täsmennettävä, että sikäli kuin mainittu tuomioistuin pyytää yhteisöjen tuomioistuinta ottamaan kantaa siihen, onko presidentin asetus 164/2004 yhteensopiva puitesopimuksen kanssa, yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole EY 234 artiklan mukaisessa menettelyssä ratkaista sitä, ovatko kansalliset säännökset yhteensopivia yhteisön oikeuden kanssa, mutta yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin toimivaltainen esittämään kansalliselle tuomioistuimelle kaikki sellaiset yhteisön oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, jotka saattavat auttaa kyseistä tuomioistuinta sen arvioidessa tätä yhteensopivuutta sen käsiteltäväksi saatetuissa asioissa (ks. mm. yhdistetyt asiat C-145/06 ja C-146/06, Fendt, tuomio 5.7.2007, Kok., s. I-5869, 30 kohta).

Puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet väärinkäytösten estämiseksi

– Jäsenvaltioiden harkintavalta silloin, kun kansallisessa oikeudessa on olemassa ”vastaava oikeudellinen toimenpide”

67 Näillä kysymyksillään kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääpiirteissään, onko puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltio antaa presidentin asetuksen 164/2004 kaltaisen kansallisen säännöstön, jolla on nimenomaisesti tarkoitus panna täytäntöön direktiivi 1999/70 sen säännösten soveltamiseksi julkiseen sektoriin ja jossa säädetään kyseisen lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa lueteltujen toimenpiteiden toteuttamisesta perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytösten estämiseksi, kun kansalliseen oikeuteen sisältyy jo lain 2112/1920 8 §:n 3 momentin kaltainen mainitussa lausekkeessa tarkoitettu ”vastaava oikeudellinen toimenpide”.

68 Tähän kysymykseen, jolla pyritään selvittämään jäsenvaltioilla puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan täytäntöön panemiseksi oleva harkintavalta, vastaamiseksi on aluksi täsmennettävä kyseisessä lausekkeessa tarkoitetun vastaavan oikeudellisen toimenpiteen käsitteen ulottuvuutta.

69 Sekä Kreikan hallitus että komissio väittävät, että lain 2112/1920 8 §:n 3 momentti ei ole tällainen toimenpide, koska sillä pyritään eri päämäärään kuin kyseisellä lausekkeella. Tämä laki, joka koskee toistaiseksi voimassa olevien työsopimusten irtisanomista, ei sisällä säännöksiä, joilla pyritään estämään perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäyttö, vaan sillä ainoastaan mahdollistetaan sopimuksen irtisanomisen yhteydessä sen toteaminen, että kyse on luonteeltaan toistaiseksi voimassa olevasta sopimuksesta. Kreikan hallitus katsoo joka tapauksessa, että mahdollisuudella luokitella määräaikainen sopimus uudelleen toistaiseksi voimassa olevaksi sopimukseksi ei ole mitään perättäisten sopimusten tekemistä ehkäisevää vaikutusta julkisella sektorilla, koska tällaisen uudelleen luokittelun taloudellisista seurauksista vastaavat kaikki julkisyhteisöt yhdessä, eikä – toisin kuin yksityisellä sektorilla – välttämättä kyseessä oleva työnantaja.

70 Tältä osin on korostettava, että vaikka – kuten tämän tuomion 48–51 kohdassa on muistutettu – kansallisen tuomioistuimen tehtävänä onkin tulkita kansallista oikeutta, eli nyt esillä olevassa asiassa lain 2112/1920 8 §:n 3 momenttia, ja että näin ollen esitettyihin kysymyksiin vastaamiseksi on myönnettävä, että kuten kyseinen tuomioistuin on todennut, mainittu säännös mahdollistaa julkisella sektorilla määräaikaisten työsopimusten uudelleen luokittelun toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi, puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettu käsite ”vastaava oikeudellinen toimenpide” on kuitenkin yhteisön oikeuden käsite, jota on tulkittava yhtenäisesti kaikissa jäsenvaltioissa.

71 Kuten puitesopimuksen yleisten huomioiden 10 kohdasta ilmenee, pitää kiistämättä paikkansa, että puitesopimuksen mukaan jäsenvaltioiden ja työmarkkinaosapuolten on huolehdittava sopimuksen yleisten periaatteiden ja määräysten soveltamista koskevista järjestelyistä, jotta taattaisiin niiden yhdenmukaisuus kansallisen oikeuden ja/tai kansallisten käytäntöjen kanssa ja jotta varmistettaisiin, että käytännön tilanteiden erityispiirteet tulevat asianmukaisesti huomioiduiksi (em. asia Adeneler ym., tuomion 68 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 87 kohta).

72 Ellei puitesopimuksessa direktiivin 1999/70 johdanto-osan 17 perustelukappaleen mukaisesti viitata tältä osin jäsenvaltioiden toimivaltaan, tästä huolimatta näiden periaatteiden ja määräysten sisältö ei voi vaihdella jäsenvaltioiden kansallisten oikeuksien mukaan, koska saman direktiivin johdanto-osan 14 perustelukappaleen ja puitesopimuksen johdanto-osan mukaan kyseisen sopimuksen tavoitteena on luoda määräaikaisten työsopimusten käyttämiselle yhteisön tason yleiset puitteet.

73 Koska vastaavien oikeudellisten toimenpiteiden käsitettä ei ole määritelty puitesopimuksessa ja koska tältä osin ei viitata jäsenvaltioiden oikeuteen, esillä olevassa asiassa on todettava, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan tarkoituksena on panna täytäntöön eräs kyseisellä sopimuksella tavoitelluista päämääristä eli säännellä määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden perättäistä käyttöä, jota pidetään työntekijöihin kohdistuvien väärinkäytösten mahdollisena alkusyynä, ottamalla käyttöön tietty määrä vähimmäissuojasäännöksiä, joilla pyritään estämään työntekijöiden aseman heikkeneminen (ks. em. asia Adeneler ym., tuomion 63 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 84 kohta).

74 Puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa velvoitetaan täten jäsenvaltiot ”perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytösten estämiseksi” ottamaan käyttöön yksi tai useita kyseisessä kohdassa luetelluista toimenpiteistä, jos niiden kansalliseen oikeuteen ei sisälly ”vastaavia oikeudellisia toimenpiteitä”. Nämä kolme kyseisen 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa lueteltua toimenpidettä koskevat perusteltuja syitä tällaisen työsopimuksen tai työsuhteen uudistamista varten, perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden enimmäiskokonaiskestoa ja niiden uudistamisten lukumäärää (ks. asia C-268/06, Impact, tuomio 15.4.2008, Kok., s. I-2483, 69 kohta, ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 80 kohta).

75 Kyseisen lausekkeen sanamuodosta ilmenee yksiselitteisesti, että siinä tarkoitettuja eri toimenpiteitä pidetään ”vastaavina” (em. asia Impact, tuomion 76 kohta).

76 Täten on selvää, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa oleva ilmaus ”vastaavat oikeudelliset toimenpiteet” on tarkoitettu kattamaan kaikki kansallisen oikeuden toimenpiteet, joiden tarkoituksena on kyseisessä lausekkeessa mainittujen toimenpiteiden tavoin ehkäistä tehokkaasti perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäyttöä (ks. vastaavasti em. asia Adeneler ym., tuomion 65 kohta).

77 Kuten julkisasiamies huomauttaa ratkaisuehdotuksensa 53 ja 54 kohdassa, tältä osin ei ole merkitystä sillä, että pääasiassa kyseessä olevassa kansallisen oikeuden toimenpiteessä, kuten lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa, ei säädetä puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa mainituista nimenomaisista toimenpiteistä tai että sitä ei ole annettu erityisesti työntekijöiden suojelemiseksi perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytöksiltä taikka että sen soveltamisala ei rajoitu ainoastaan tällaisiin sopimuksiin. Kunhan tämä pykälä voi tarvittaessa yhdessä muiden kansallisen oikeuden säännösten kanssa myötävaikuttaa myös perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten ehkäisemiseen, sen on katsottava vastaavan puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa lueteltuja toimenpiteitä.

78 Pääasian oikeudenkäynneissä kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on näin ollen tutkia, missä määrin sen mukaan lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa säädetty mahdollisuus luokitella uudelleen julkisella sektorilla määräaikainen työsopimus toistaiseksi voimassa olevaksi sopimukseksi, kun sillä tosiasiassa vastataan työnantajan pysyviin ja jatkuviin tarpeisiin, on omiaan myötävaikuttamaan perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten tehokkaaseen ehkäisemiseen. Jos mainittu tuomioistuin päätyy siihen johtopäätökseen, että kyseisellä säännöksellä on tällainen vaikutus, tätä säännöstä on pidettävä puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettuna ”vastaavana oikeudellisena toimenpiteenä”.

79 Siitä kysymyksestä, onko mainitussa lausekkeessa tarkoitetun ”vastaavan oikeudellisen toimenpiteen” olemassaolo tällaisessa tapauksessa esteenä sille, että jäsenvaltio antaa kansallista lainsäädäntöä, jossa – kuten presidentin asetuksen 5–7 ja 11 §:ssä – säädetään direktiivin 1999/70 täytäntöön panemiseksi erityistoimenpiteistä, joilla pyritään estämään perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäyttöä, on muistutettava, että kun puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot toteuttamaan tehokkaalla ja sitovalla tavalla ainakin yksi mainitussa kohdassa luetelluista toimenpiteistä, joilla pyritään estämään perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytöksiä, mikäli kansalliseen lainsäädäntöön ei jo sisälly vastaavia toimenpiteitä, siinä asetetaan jäsenvaltioille yleinen tavoite estää tällaiset väärinkäytökset mutta annetaan niiden valita keinot tämän tavoitteen saavuttamiseksi (ks. em. asia Impact, tuomion 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

80 Tämä merkitsee sitä, että jäsenvaltioilla on kyseisen määräyksen nojalla harkintavaltaa tämän päämäärän saavuttamiseksi, edellyttäen kuitenkin, että ne takaavat yhteisön oikeudessa asetetun lopputuloksen toteutumisen, kuten EY 249 artiklan kolmannesta kohdasta ja tämän lisäksi myös direktiivin 1999/70 2 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, kun sitä luetaan yhdessä direktiivin johdanto-osan 17 perustelukappaleen kanssa (ks. em. asia Adeneler ym., tuomion 68 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 87 kohta).

81 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, jäsenvaltioilla puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan nojalla olevan harkintavallan piiriin kuuluu päättää perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytösten tehokkaaksi ehkäisemiseksi yhdestä tai useammasta kyseisessä lausekkeessa mainitusta toimenpiteestä tai

toteuttaa vastaavia olemassa olevia oikeudellisia toimenpiteitä ottaen kuitenkin huomioon eri alojen ja/tai työntekijäryhmien tarpeet (ks. em. asia Impact, tuomion 71 kohta).

82 Näin ollen on todettava, että jos siitä syystä, että jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen ei sisälly vastaavaa oikeudellista toimenpidettä, sen on mainitun tavoitteen saavuttamiseksi väistämättä toteutettava yksi tai useampia puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa luetelluista ennalta ehkäisevistä toimenpiteistä direktiivin 1999/70 asianmukaiseksi täytäntöön panemiseksi (ks. vastaavasti em. asia Adeneler ym., tuomion 65 kohta; em. asia Impact, tuomion 69 ja 70 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 80 kohta), tällaisen vastaavan oikeudellisen toimenpiteen olemassaolo ei sitä vastoin voi – siitä syystä, että muuten olemassa olevan kansallisen säännöstön kehitys estettäisiin täysin – poistaa jäsenvaltiolta mahdollisuutta toteuttaa tämän lisäksi yksi tai useampia kyseisen 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa luetelluista toimenpiteistä muun muassa muuttaakseen tai täydentääkseen mainittuun vastaavaan oikeudelliseen toimenpiteeseen perustuvaa suojelua, kuten kaikki kirjallisia huomautuksia esittäneet osapuolet ovat pääpiirteissään myöntäneet.

83 On kuitenkin muistutettava, että jäsenvaltioille näin jätetty harkintavalta ei ole rajaton ja että sitä käytettäessä ei saada missään tapauksessa mennä niin pitkälle, että puitesopimuksen tavoite tai tehokas vaikutus vaarantuisivat (em. asia Adeneler ym., tuomion 82 kohta).

84 Niinpä, kuten tämän tuomion 73–77 ja 79 kohdasta ilmenee, koska puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan tarkoituksena on velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan sisäisessä oikeudessaan perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytösten tehokas ehkäiseminen, tällaisen kansallisen täytäntöönpanosäännöstön antaminen ei voi vaikuttaa kyseisen ehkäisemisen tehokkuuteen, sellaisena kuin se aiheutui aiemmin kyseisen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetusta ”vastaavasta oikeudellisesta toimenpiteestä”. Tältä osin on erityisen tärkeää, että kansallisessa oikeudessa olevista eri toimenpiteistä aiheutuva oikeustila on riittävän täsmällinen ja selkeä, jotta yksityishenkilöt voivat saada täysimääräisesti tiedon oikeuksistaan ja tarvittaessa vedota niihin kansallisissa tuomioistuimissa.

85 Lisäksi jäsenvaltioille puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa myönnettyä harkintavaltaa on käytettävä yhteisön oikeuden ja erityisesti sen yleisperiaatteiden sekä puitesopimusten muiden määräysten mukaisesti (ks. vastaavasti em. asia Mangold, tuomion 50–54 ja 63–65 kohta).

86 Tältä osin on erityisesti korostettava, että kun kansalliseen oikeuteen sisältyy jo säännöksiä, joilla pyritään ehkäisemään tehokkaasti perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytöksiä ja jotka voivat muodostaa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetun ”vastaavan oikeudellisen toimenpiteen”, se, että jäsenvaltio toteuttaa yhden tai useampia mainitun 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa tarkoitetuista ennalta ehkäisevistä erityistoimenpiteistä, ei voi olla pätevä peruste puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetulle työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämiselle mainitun sopimuksen soveltamisalalla, mikä on tämän tuomion 108–178 kohdassa tutkittujen kysymysten kohteena.

87 Näin ollen kansalliselle tuomioistuimelle on vastattava, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että jäsenvaltio antaa presidentin asetuksen 164/2004 kaltaisen kansallisen säännöstön, jolla on nimenomaisesti tarkoitus panna täytäntöön direktiivi 1999/70 sen säännösten soveltamiseksi julkiseen sektoriin ja jossa säädetään kyseisen lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa lueteltujen toimenpiteiden toteuttamisesta perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytösten estämiseksi, kun – mistä varmistuminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävänä – kansalliseen oikeuteen sisältyy jo lain 2112/1920 8 §:n 3 momentin kaltainen mainitussa lausekkeessa tarkoitettu ”vastaava oikeudellinen toimenpide”, kunhan mainitulla säännöstöllä ei kuitenkaan yhtäältä vaikuteta määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytösten ehkäisemisen tehokkuuteen, sellaisena kuin se aiheutuu kyseisestä vastaavasta oikeudellisesta toimenpiteestä, ja kunhan se toisaalta on yhteisön oikeuden ja erityisesti puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan mukainen.

– Puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen ”perusteltujen syiden” olemassaolo

88 Näillä kysymyksillään kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääpiirteissään, onko puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion viranomaiset soveltavat pääasioissa kyseessä olevan kaltaista kansallista säännöstöä niin, että määräaikaisten työsopimusten tekemistä – riippumatta siitä, onko kyseessä ensimmäinen tai ainoa sopimus vai perättäiset sopimukset – julkisella sektorilla pidetään hyväksyttävänä mainitussa lausekkeessa tarkoitetuista ”perustelluista syistä” jo pelkästään siitä syystä, että nämä sopimukset perustuvat lain säännöksiin, joissa sallitaan kyseisten sopimusten tekeminen tai uudistaminen tiettyjen väliaikaisten tarpeiden tyydyttämiseksi, vaikka tosiasiassa nämä tarpeet ovat ”pysyviä ja jatkuvia”.

89 Ennakkoratkaisupäätöksistä ilmenee, että tuomioistuin, jonka ratkaistaviksi pääasioiden oikeudenkäynnit on saatettu, on esittänyt nämä kysymykset siitä syystä, että kansallisen oikeuden tällainen tulkinta voi mahdollisesti estää mainittua tuomioistuinta käyttämästä sille lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa, jonka tämä tuomioistuin itse luokittelee ”vastaavaksi oikeudelliseksi toimenpiteeksi”, myönnettyä toimivaltaa luokitella määräaikaiset työsopimukset uudelleen toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi. Kansallisen tuomioistuimen mukaan tämä uudelleenluokittelu ei ole mahdollista, kun määräaikaisuus on hyväksyttävää perustelluista syistä.

90 Aluksi on huomautettava, että puitesopimuksessa ei velvoiteta jäsenvaltioita toteuttamaan toimenpidettä, jolla edellytetään, että kaikkien ensimmäisten tai ainoiden määräaikaisten työsopimusten on oltava hyväksyttävissä tällaisista perustelluista syistä. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, tällaiset määräaikaiset työsopimukset eivät kuulu puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan soveltamisalan piiriin, sillä mainittu kohta koskee ainoastaan perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten ehkäisemistä, ja saman lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetut perustellut syyt koskevat näin ollen ainoastaan tällaisten työsopimusten tai -suhteiden uudistamista.

91 Perättäisten työsopimusten tai -suhteiden osalta on lisäksi muistutettava, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa, jolla pyritään erityisesti ehkäisemään tällaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytöksiä, asetetaan jäsenvaltioille

velvollisuus sisällyttää kansalliseen oikeusjärjestykseensä yksi tai useampia mainitun lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa luetelluista toimenpiteistä, jos kyseisessä jäsenvaltiossa ei jo ole vastaavia oikeudellisia säännöksiä, joilla on tarkoitus ehkäistä tehokkaasti tämäntyyppisten työsopimusten väärinkäytöksiä. Yhtenä näistä toimenpiteistä 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa mainitaan ”perustellut syyt tällaisen työsopimuksen tai työsuhteen uudistamista varten” (ks. em. asia Adeneler ym., tuomion 64–66 kohta).

92 Kuten puitesopimuksen yleisten huomioiden 7 kohdasta ilmenee, sopimusosapuolet ovat katsoneet, että määräaikaisten työsopimusten käytön perustuminen perusteltuihin syihin on tapa estää väärinkäytöksiä (em. asia Adeneler ym., tuomion 67 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 86 kohta).

93 Kuten tämän tuomion 79–82 kohdassa on kuitenkin esitetty, jäsenvaltioilla on harkintavaltaa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan täytäntöönpanossa, koska ne voivat päättää toteuttaa yhden tai useampia tämän lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa mainituista toimenpiteistä tai vaihtoehtoisesti vastaavia oikeudellisia toimenpiteitä.

94 Tästä seuraa, että suorittaakseen tämän täytäntöönpanon jäsenvaltio voi hyväksyttävästi valita, ettei se toteuta 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, jotka koskevat sen edellyttämistä, että tällaisten perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden uudistamisen on oltava oikeutettua perustelluista syistä. Jäsenvaltio voi tämän sijasta valita, että se toteuttaa yhden tai molemmat saman lausekkeen 1 kohdan b ja c alakohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä, jotka koskevat perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden enimmäiskokonaiskestoa ja tällaisten työsopimusten tai työsuhteiden uudistamisten lukumäärää, ja se voi toimia näin riippumatta siitä, minkä toimenpiteen se on valinnut, kunhan määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytösten tehokas ehkäiseminen varmistetaan (ks. vastaavasti em. asia Adeneler ym., tuomion 101 kohta).

95 Tästä huolimatta, jos jäsenvaltio puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan täytäntöön panemiseksi päättää toteuttaa tuon lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetun toimenpiteen, joka koskee sen edellyttämistä, että tällaisten perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden uudistamisen on oltava oikeutettua perustelluista syistä, sen on taattava yhteisön oikeudessa asetetun tavoitteen toteutuminen, kuten ilmenee sekä EY 249 artiklan kolmannesta kohdasta että direktiivin 1999/70 2 artiklan ensimmäisestä kohdasta luettuna direktiivin johdanto-osan 17 perustelukappaleen valossa (ks. vastaavasti em. asia Adeneler ym., tuomion 68 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 87 kohta).

96 Näissä olosuhteissa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu käsite ”perustellut syyt” on, kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan määrätylle toiminnalle ominaisia täsmällisiä ja konkreettisia olosuhteita, jotka ovat sellaisia, että niillä voidaan tuossa nimenomaisessa yhteydessä perustella perättäisten määräaikaisten työsopimusten käyttöä. Nämä olosuhteet voivat olla muun muassa seurausta niiden työtehtävien erityisluonteesta, joiden suorittamiseksi nämä sopimukset on tehty, sekä näille tehtäville luontaisista ominaispiirteistä tai mahdollisesti jäsenvaltion toiminnasta, kun se pyrkii perusteltuun sosiaalipoliittiseen päämäärään (em. asia Adeneler ym., tuomion 69 ja 70 kohta; asia C-307/05, Del Cerro Alonso, tuomio 13.9.2007, Kok., s. I-7109, 53 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 88 ja 89 kohta).

97 Sitä vastoin sellainen lakiin tai asetukseen sisältyvä kansallinen säännös, jolla vain yleisesti ja abstraktisti sallitaan perättäisten määräaikaisten työsopimusten käyttäminen, ei ole kahdessa edellisessä kohdassa täsmennettyjen edellytysten mukainen (em. asia Adeneler ym., tuomion 71 kohta; em. asia Del Cerro Alonso, tuomion 54 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 90 kohta).

98 Tuollainen puhtaasti muodollinen säännös, jolla perättäisten määräaikaisten työsopimusten käyttöä ei erityisesti perustella kyseisen toiminnan erityispiirteisiin tai harjoittamisolosuhteisiin liittyvien objektiivisten tekijöiden olemassaololla, sisältää todellisen vaaran tämäntyyppisten sopimusten väärinkäytöstä, eikä se tästä syystä sovellu yhteen puitesopimuksen tavoitteen ja tehokkaan vaikutuksen kanssa (em. asia Adeneler ym., tuomion 72 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 91 kohta).

99 Jos näin ollen myönnettäisiin, että kansallisella säännöksellä voitaisiin täysin oikeusvaikutuksin ja ilman muuta täsmennystä perustella perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia, puitesopimuksen tavoite, joka on työntekijöiden suojelu epävarmoilta työsuhteilta, jätettäisiin huomiotta ja periaatteesta, jonka mukaan toistaiseksi voimassa olevat sopimukset ovat vallitseva työsuhdemuoto, tulisi sisällyksetön (em. asia Adeneler ym., tuomion 73 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 92 kohta).

100 Tarkemmin ottaen voidaan todeta, että jos määräaikaisten työsopimusten käyttäminen perustuu pelkästään yleiseen lakiin tai asetukseen, eikä niiden käyttäminen ole missään yhteydessä kyseisen toiminnan konkreettiseen sisältöön, objektiivisia ja läpinäkyviä arviointiperusteita sen tarkistamiseksi, vastaako näiden sopimusten uudistaminen todellisuudessa todellista tarvetta ja onko se sopiva ja tarpeellinen keino tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi, ei voida osoittaa (em. asia Adeneler ym., tuomion 74 kohta; em. asia Del Cerro Alonso, tuomion 55 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 93 kohta).

101 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ilmenee kuitenkin, että pääasioissa kyseessä olevassa säännöstössä ei enää säädetä, että se seikka, että velvoite määräaikaisen työsopimuksen tekemiseen asetetaan laissa, muodostaa perustellun syyn, joka automaattisesti oikeuttaa tällaisen sopimuksen uudistamisen rajoituksetta. Päinvastoin asiassa on selvää, että tässä säännöstössä määritetään ne täsmälliset ja konkreettiset olosuhteet, joissa julkisella sektorilla voidaan sopia perättäisistä määräaikaisista työsopimuksista tai -suhteista. Tällaisten sopimusten käyttö on sallittua presidentin asetuksen 164/2004 5 §:n 2 momentin nojalla tilanteen mukaan sellaisia ”erityisiä tarpeita” varten, jotka ”liittyvät suoraan ja välittömästi yrityksen muotoon, luonteeseen tai toimintaan”, tai lain 3250/2004 1 §:n nojalla sellaisten ”ylimääräisten tarpeiden” kattamiseksi, jotka koskevat ”sosiaalipalvelujen” tarjoamista kansalaisille, taikka lain 2527/1997 6 §:n 1 momentin nojalla sellaisten urakoiden toteuttamiseen, jotka eivät kuulu ”virkamiesten tavallisiin tehtäviin”, tai lain 2190/1994 21 §:n 1 momentin mukaisesti ”kausiluonteisen tai muuten jaksoittaisen tai tilapäisen tarpeen” tyydyttämiseksi.

102 Kuten kansallinen tuomioistuin itse toteaa kysymyksissään, pääasioissa kyseessä olevassa kansallisessa säännöstössä sallitaan täten määräaikaisten työsopimusten tekeminen pääasiallisesti tilapäisten tarpeiden tyydyttämiseksi. On myönnettävä, että

tämänluonteiset tarpeet voivat muodostaa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetut ”perustellut syyt” näiden sopimusten uudistamiseksi.

103 Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 106 ja 107 kohdassa, edellä mainitulla lausekkeella pyritään ehkäisemään tehokkaasti määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytöksiä, ja tämän tavoitteen vastaista olisi, että pääasioissa kyseessä olevan kansallisen säännöstön edellä 101 kohdassa mainitut säännökset muodostaisivat perustan tällaisten työsopimusten tai -suhteiden uudistamiselle, vaikka tosiasiassa niillä tyydytetyt tarpeet eivät ole luonteeltaan väliaikaisia vaan päinvastoin ”pysyviä ja jatkuvia” (ks. analogisesti em. asia Adeneler ym., tuomion 88 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 110 kohta).

104 Määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden tällainen käyttö olisi välittömässä ristiriidassa puitesopimuksen perustana olevan ja sen yleisten huomioiden 6–8 kohdastakin ilmenevän sitä koskevan olettaman kanssa, että toistaiseksi voimassa olevat työsopimukset ovat vallitseva työsuhdemuoto, kun taas määräaikaiset työsopimukset ovat tyypillisiä tietyillä toimialoilla tai tietyissä ammateissa ja toiminnoissa (ks. em. asia Adeneler ym., tuomion 61 kohta; em. asia Impact, tuomion 86 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 82 kohta).

105 Tästä seuraa, että työpaikan pysyvyyttä pidetään työntekijöiden suojelun keskeisenä elementtinä (ks. em. asia Mangold, tuomion 64 kohta), kun taas, kuten puitesopimuksen toisesta kohdasta ja yleisten huomioiden 8 kohdasta ilmenee, määräaikaiset työsopimukset vastaavat vain tietyissä olosuhteissa sekä työnantajien että työntekijöiden tarpeita (ks. em. asia Adeneler ym., tuomion 62 kohta; em. asia Impact, tuomion 87 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 83 kohta).

106 Koska vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivistä jäsenvaltioille seuraava velvoite saavuttaa direktiivissä säädetty tavoite sekä EY 10 artiklan mukainen velvoite toteuttaa kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia tämän velvoitteen

täyttämisen varmistamiseksi, sitovat kaikkia jäsenvaltioiden viranomaisia, myös tuomioistuimia niiden toimivallan rajoissa (ks. mm. asia C-106/89, Marleasing, tuomio 13.11.1990, Kok., s. I-4135, Kok. Ep. X, s. 599, 8 kohta; asia C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, tuomio 18.12.1997, Kok., s. I-7411, 40 kohta ja yhdistetyt asiat C-397/01 ja C-403/01, Pfeiffer ym., tuomio 5.10.2004, Kok., s. I-8835, 110 kohta), kaikkien kyseisen jäsenvaltion viranomaisten on toimivaltansa rajoissa taattava, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohtaa noudatetaan, varmistamalla konkreettisesti, että kansallista säännöstöä, jossa julkisella sektorilla sallitaan sellaisten tilapäisiä tarpeita varten tarkoitettujen perättäisten työsopimusten tai -suhteiden uudistaminen, ei tosiasiassa käytetä pysyvien ja jatkuvien tarpeiden tyydyttämiseen.

107 Näin ollen kansalliselle tuomioistuimelle on vastattava niin, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion viranomaiset soveltavat pääasioissa kyseessä olevan kaltaista kansallista säännöstöä niin, että perättäisten määräaikaisten työsopimusten uudistamista julkisella sektorilla pidetään hyväksyttävänä mainitussa lausekkeessa tarkoitetuista ”perustelluista syistä” jo pelkästään siitä syystä, että nämä sopimukset perustuvat lain säännöksiin, joissa sallitaan kyseisten sopimusten uudistaminen tiettyjen väliaikaisten tarpeiden tyydyttämiseksi, vaikka tosiasiassa nämä tarpeet ovat ”pysyviä ja jatkuvia”. Sitä vastoin tätä lauseketta ei sovelleta ensimmäisestä tai ainoasta määräaikaisesta työsopimuksesta tai -suhteesta päättämiseen.

Puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitettu käsite ”heikentäminen”

– Ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneitä työntekijöitä koskeva heikentäminen

108 Tällä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääpiirteissään, onko puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa tulkittava siten, että mainitussa lausekkeessa tarkoitettua ”heikentämistä” on arvioitava ainoastaan suhteessa sellaiseen suojan yleiseen tasoon, jota kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettiin perättäisiä määräaikaisia

työsopimuksia tehneisiin työntekijöihin, ottamatta huomioon ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneisiin työntekijöihin sovellettua suojaa.

109 Asian C-378/07 ennakkoratkaisupäätöksestä ilmenee, että tämä kysymys on esitetty pitäen silmällä presidentin asetuksen 164/2004 kaltaista kansallista säännöstöä, jossa kansallisen tuomioistuimen mukaan säädetään suojatoimenpiteistä perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytöksiä vastaan ainoastaan silloin, kun sopimukset ovat luonteeltaan perättäisiä, vaikka lain 2112/1920 8 §:n 3 momenttiin perustunutta aikaisempaa kansallista oikeutta sovellettiin myös osapuolten välillä tehtyyn ensimmäiseen tai ainoaan määräaikaiseen työsopimukseen.

110 On muistutettava, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan mukaan ”[mainitun] sopimuksen täytäntöönpano ei ole pätevä peruste työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämiseksi sopimuksen soveltamisalalla”.

111 Puitesopimuksen soveltamisalan osalta on todettava, että kyseisen sopimuksen johdanto-osan ensimmäisen kohdan mukaan sopimuksella pyritään edesauttamaan ”parempaa tasapainoa työajan joustavuuden ja työntekijöiden turvallisuuden välillä”. Direktiivin 1999/70 14 perustelukappaleessa, jossa pääpiirteissään toistetaan puitesopimuksen johdanto-osan kolmas kohta, todetaan, että puitesopimuksessa esitetään ”määräaikaisiin työsopimuksiin ja työsuhteisiin liittyvät yleiset periaatteet ja vähimmäisvaatimukset”. Puitesopimuksen johdanto-osan viidennessä kohdassa todetaan, että kyseinen sopimus ”koskee määräaikaisten työntekijöiden työehtoja”.

112 Puitesopimuksen ja erityisesti sen 8 lausekkeen 3 kohdan tavoite kuuluu siis perustavanlaatuisiin tavoitteisiin, jotka sisältyvät EY 136 artiklan ensimmäiseen kohtaan sekä EY:n perustamissopimuksen johdanto-osan kolmanteen kohtaan ja työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön vuoden 1989 peruskirjan, johon kyseisessä perustamissopimuksen määräyksessä viitataan, 7 kohtaan ja 10 kohdan ensimmäiseen alakohtaan ja jotka liittyvät elin- ja työolojen kohentamiseen mahdollistamalla niiden yhdenmukaistamisen kehityksen myötä ja työntekijöiden,

käsiteltävänä olevassa asiassa määräaikaisten työntekijöiden, riittävään sosiaaliseen suojelemiseen (ks. vastaavasti em. asia Impact, tuomion 112 kohta).

113 Näiden tavoitteiden valossa puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa ei voida tulkita suppeasti.

114 Puitesopimuksen 2 lausekkeen sanamuodon mukaan sopimusta sovelletaan määräaikaisiin työntekijöihin, joilla on työsopimus tai työsuhde, sellaisena kuin se on määritelty jäsenvaltion voimassa olevassa lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännössä.

115 Saman sopimuksen 3 lausekkeen mukaan käsitteellä ”määräaikainen työntekijä” tarkoitetaan ”henkilöä, jolla on suoraan työnantajan ja työntekijän välillä tehty työsopimus tai solmittu työsuhde, jonka päättyminen määräytyy perustelluin syin, esimerkiksi tietyn päivämäärän umpeutumisen, tietyn tehtävän loppuun saattamisen tai tietyn tapahtuman ilmaantumisen perusteella”.

116 Näin ollen toisin kuin Kreikan hallitus ja komissio väittävät, sekä direktiivillä 1999/70 että puitesopimuksella tavoitellusta päämäärästä samoin kuin kyseisen sopimuksen merkityksellisten määräysten sanamuodosta ilmenee selvästi, että puitesopimuksen soveltamisala ei rajoitu ainoastaan perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tehneisiin työntekijöihin, vaan päinvastoin, että sitä sovelletaan kaikkiin työntekijöihin, jotka toteuttavat suorituksia, joista maksetaan heille palkkaa näiden työntekijöiden ja heidän työnantajansa välisen määräaikaisen työsuhteen perusteella (em. asia Del Cerro Alonso, tuomion 28 kohta), riippumatta näiden työntekijöiden tekemien määräaikaisten sopimusten määrästä.

117 Niinpä on huomautettava, että puitesopimuksen 4 lausekkeessa määrätään, että määräaikaisiin työntekijöihin ei saa soveltaa epäedullisempia työehtoja kuin vastaaviin vakituisiin työntekijöihin pelkästään siksi, että heillä on määräaikainen työsopimus tai työsuhde, eikä tässä lausekkeessa rajoiteta tämän kiellon ulottuvuutta ainoastaan perättäisiin määräaikaisiin työsopimuksiin.

118 Puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohta, jolla tältä osin pannaan täytäntöön sopimuksen 1 lausekkeen b kohta, tosin koskee ainoastaan jäsenvaltioiden toteuttamia toimenpiteitä, jotka on tarkoitettu ehkäisemään perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytöksiä.

119 Koska näillä kahdella viimeksi mainitulla lausekkeella ei kuitenkaan määritellä puitesopimuksen soveltamisalaa, niillä ei voida rajoittaa sopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan ulottuvuutta, sillä tämä kohta kuuluu puitesopimuksen täytäntöönpanoa koskevaan täysin eri osioon eikä siinä viitata puitesopimuksen 1 lausekkeen b kohtaan eikä 5 lausekkeen 1 kohtaan.

120 Tästä syystä puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetun ”heikentämisen” olemassaoloa on tarkasteltava suhteessa jäsenvaltion kaikkiin sisäisen oikeuden säännöksiin, jotka koskevat työntekijöiden suojelua määräaikaisten työsopimusten alalla.

121 Tämän johdosta kansalliselle tuomioistuimelle on vastattava niin, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa on tulkittava siten, että mainitussa lausekkeessa tarkoitettua ”heikentämistä” on arvioitava suhteessa sellaiseen suojan yleiseen tasoon, jota kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettiin sekä perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tehneisiin työntekijöihin että ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneisiin työntekijöihin.

– Kansallisella täytäntöönpanosäännöstöllä tehdyt muutokset aikaisemmin vallinneeseen sisäiseen oikeuteen nähden

122 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee näillä kysymyksillään pääpiirteissään, onko puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä presidentin asetuksen 164/2004 kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jossa – toisin kuin aikaisemmassa sisäisen oikeuden säännössä, kuten lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa, joka kyseisen tuomioistuimen mukaan muodosti puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetun ”vastaavan oikeudellisen toimenpiteen” – ei yhtäältä enää säädetä julkisen sektorin osalta perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäyttötilanteissa näiden sopimusten uudelleen luokittelusta toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi tai asetetaan tälle tiettyjä kumulatiivisia ja rajoittavia edellytyksiä ja toisaalta jätetään siinä säädettyjen suojatoimenpiteiden ulkopuolelle ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneet työntekijät.

123 Tältä osin on aluksi huomautettava, että toisin kuin kansallinen tuomioistuin samoin kuin Kreikan hallitus ja komissio esittävät, puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetun ”heikentämisen” olemassaoloa ei ole tutkittava ainoastaan suhteessa määräaikaisiin työntekijöihin sovellettavaan siihen suojan tasoon nähden, joka perustuu mainitun sopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettuun ”vastaavaan oikeudelliseen toimenpiteeseen”.

124 Kuten erityisesti tämän tuomion 116–121 kohdasta seuraa, sekä direktiivin 1999/70 että puitesopimuksen päämäärästä ja tämän sopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan sanamuodosta ilmenee, että mainitussa lausekkeessa tarkoitetun ”heikentämisen” olemassaoloa on arvioitava suhteessa kaikkiin määräaikaisia työsopimuksia koskeviin sisäisen oikeuden säännöksiin. Tältä osin merkitystä ei ole sillä, voivatko nämä säännökset muodostaa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetun ”vastaavan oikeudellisen toimenpiteen”, koska sopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa ei joka tapauksessa viitata mainittuun 5 lausekkeen 1 kohtaan.

125 Puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan ulottuvuudesta on muistutettava, että jo kyseisen lausekkeen sanamuodosta ilmenee, että puitesopimuksen täytäntöönpano ei

voi olla jäsenvaltioille pätevä peruste aikaisemmin taatun työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämiseksi kansallisessa oikeusjärjestyksessä puitesopimuksen soveltamisalalla (em. asia Mangold, tuomion 50 kohta).

126 Tästä seuraa, että työntekijöille taatun suojan heikentämistä määräaikaisten sopimusten osalta ei ole sellaisenaan kielletty puitesopimuksella, vaan jotta tällainen heikentäminen kuuluisi puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa määrätyn kiellon piiriin, sen on yhtäältä liityttävä puitesopimuksen ”täytäntöönpanoon” ja toisaalta määräaikaisten työntekijöiden ”suojan yleiseen tasoon” (ks. vastaavasti em. asia Mangold, tuomion 52 kohta).

127 Esillä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ilmenee, että heikentäminen, jonka kansallinen tuomioistuin mainitsee ja johon pääasioiden kantajat ovat vedonneet, johtuu perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tehneiden työntekijöiden osalta siitä, että toisin kuin lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa, jolla kansallisen tuomioistuimen mukaan sallittiin silloin, kun määräaikainen työsopimus oli tehty pysyviä ja jatkuvia tarpeita varten, sen automaattinen ja taannehtiva uudelleen luokittelu toistaiseksi voimassa olevaksi työsopimukseksi, direktiivin 1999/70 täytäntöön panemiseksi annetun presidentin asetuksen 164/2004 5–7 §:ssä ei enää säädetä julkisen sektorin osalta tällaisesta mahdollisuudesta uudelleen luokitteluun, samalla kun mainitun asetuksen 11 §:ssä asetetaan tälle mahdollisuudelle, josta säädetään ainoastaan siirtymätoimenpiteenä eräiden kyseisen asetuksen voimaan tullessa olemassa olevien sopimusten osalta, useita rajoittavia edellytyksiä, joita ei sovelleta taannehtivasti.

128 Lisäksi ensimmäisen ja ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden osalta heikentäminen johtuu kansallisen tuomioistuimen ja pääasioiden kantajien mukaan siitä seikasta, että nämä työntekijät, jotka kuuluivat lain 2112/1920 8 §:n 3 momenttiin perustuvan suojan piiriin, on jätetty presidentin asetuksen 164/2004 soveltamisalan ulkopuolelle.

129 Tältä osin on huomautettava, että koska tämän tuomion 48 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti kansallisen oikeuden tulkinta on yksinomaan kansallisten tuomioistuinten tehtävänä, näiden on määritettävä, missä määrin edellä mainitut presidentin asetuksella 164/2004 toteutetut muutokset aiemmin vallinneeseen kansalliseen oikeuteen nähden, sellaisena kuin se oli lain 2112/1920 8 §:n 3 momentin perusteella, ovat johtaneet määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden suojelun heikentämiseen, ja suoritettava tämä määrittäminen vertaamalla kullakin mainituista kansallisista säännöksistä myönnettyä suojelua.

130 Sitä vastoin yhteisöjen tuomioistuimen on ennakkoratkaisuasiaa ratkaistessaan tarvittaessa annettava kansalliselle tuomioistuimelle tietoja ohjatakseen tätä tuomioistuinta sen arvioidessa kysymystä siitä, muodostaako tämä määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden suojelun mahdollinen alentaminen puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetun ”heikentämisen”. Tätä varten on tutkittava, missä määrin direktiivin ja puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi annetulla kansallisella säännöstöllä toteutettujen muutosten voidaan katsoa yhtäältä liittyvän kyseisen sopimuksen ”täytäntöönpanoon” ja toisaalta koskevan puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitettua työntekijöiden ”suojan yleistä tasoa”.

131 Ensinnäkin puitesopimuksen ”täytäntöönpanoon” liittymistä koskevan edellytyksen osalta yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, että tällä ilmaisulla, jota käytetään puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa ilman muuta täsmennystä, ei voida tarkoittaa pelkästään direktiivin 1999/70 ja erityisesti sen puitesopimuksen sisältävän liitteen alkuperäistä täytäntöönpanoa, vaan sen on katettava kaikki kansalliset toimenpiteet, joilla pyritään takaamaan, että direktiivillä tavoiteltu päämäärä voidaan saavuttaa, mukaan luettuna sellaiset toimenpiteet, joilla direktiivin varsinaisen täytäntöönpanon jälkeen täydennetään tai muutetaan jo annettuja kansallisia säännöksiä (em. asia Mangold, tuomion 51 kohta).

132 Tästä seuraa, että on mahdollista, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohta koskee presidentin asetuksen 164/2004 kaltaista kansallista säännöstöä, joka on kyseisen jäsenvaltion toteuttama toinen täytäntöönpanotoimi direktiivin 1999/70 ja puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi.

133 Tällaisen säännöstön voidaan kuitenkin katsoa olevan ristiriidassa mainitun lausekkeen kanssa vain, jos säännöstön sisältämä heikentäminen ei liity mitenkään puitesopimuksen täytäntöönpanoon. Tilanne on näin, mikäli tämä heikentäminen ei perustu tarpeeseen panna puitesopimus täytäntöön vaan muun, tästä täytäntöönpanosta erillisen tavoitteen edistämiseen (ks. vastaavasti em. asia Mangold, tuomion 52 ja 53 kohta).

134 Esillä olevassa asiassa määräaikaisten työsopimusten uudelleenluokittelumahdollisuutta koskevan muutoksen osalta on ensinnäkin selvää, että lain 2190/1994 21 §:n 2 momentissa kiellettiin jo vuodesta 1994 lähtien, eli noin viisi vuotta ennen direktiivin 1999/70 ja puitesopimuksen antamista, ehdottomasti ja mitättömyyden uhalla määräaikaisten työsopimusten uudelleenluokittelu toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi, jos nämä sopimukset oli tehty kyseisen lain nojalla julkisella sektorilla (ks. vastaavasti em. asia Adeneler ym., tuomion 98 kohta).

135 Tällainen säännös voisi viitata siihen, että se seikka, että presidentin asetuksessa 164/2004 ei säädetä mahdollisuudesta luokitella määräaikaisia työsopimuksia uudelleen toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi tai asetetaan tälle tiettyjä edellytyksiä, ei perustu tarpeeseen panna puitesopimus täytäntöön, vaan – kuten pääasioiden vastaajat ja Kreikan hallitus ovat väittäneet – tarpeeseen varmistaa, että julkisella sektorilla noudatetaan menettelyä, jossa palvelukseenotto suoritetaan julkisilla kilpailuilla, ja säilyttää näin Kreikan julkishallinnon henkilöstön asema.

136 Ennakkoratkaisupäätöksestä kuitenkin ilmenee myös, että kansallisen tuomioistuimen, jonka ratkaistavina pääasioiden oikeudenkäynnit ovat ja jonka tehtävänä on tulkita kansallista oikeutta, mukaan lain 2112/1920 8 §:n 3 momentti, joka mainitun tuomioistuimen mukaan sallii myös julkisella sektorilla tällaisen määräaikaisten työsopimusten uudelleen luokittelun, jos ne eivät ole oikeutettuja perustellusta syystä, oli edelleen voimassa direktiivin 1999/70 ja puitesopimuksen antamishetkellä.

137 Kuten lisäksi direktiivin 1999/70 neljännestä perustelukappaleesta ilmenee, direktiivin ja puitesopimuksen antamisen taustalla on kaksi komission vuoden 1990 aikana esittämää ehdotusta direktiiveiksi, jotka koskevat työsuhteita työolojen osalta (ehdotus neuvoston direktiiviksi tietyistä työsuhteista työolojen osalta (EYVL 1990, C 224, s. 4)) ja kilpailun vääristymisen osalta (ehdotus neuvoston direktiiviksi tietyistä työsuhteista kilpailun vääristymisen osalta (EYVL 1990, C 224, s. 6), sellaisena kuin se on muutettuna (EYVL 1990, C 305, s. 8)), joista neuvosto ei tehnyt päätöstä. On todettava, että jo viimeksi mainitun ehdotuksen 4 artiklassa ehdotettiin jäsenvaltiolle asetettavaa velvoitetta toteuttaa tiettyjä toimenpiteitä sen estämiseksi, että määräaikaisia työsopimuksia voidaan käyttää olemassa olevien ja pysyvien toimien täyttämiseen.

138 Tässä tilanteessa ei ole mahdotonta – mistä varmistuminen on kuitenkin kansallisen tuomioistuimen tehtävä –, että se seikka, että presidentin asetuksessa 164/2004 ei säädetä määräaikaisten työsopimusten uudelleenluokittelusta toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi julkisella sektorilla tai asetetaan tälle tiettyjä edellytyksiä, liittyy puitesopimuksen täytäntöönpanoon. Tilanne voisi olla näin sitä suuremmalla syyllä sen vuoksi, että kuten tämän tuomion 23 kohdasta ilmenee, Helleenien tasavallan perustuslain 103 §:n 8 momenttia on muutettu, jotta määräaikaisten työsopimusten muuttaminen toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi kiellettäisiin ehdottomasti julkisella sektorilla direktiivin 1999/70 voimaantulon jälkeen ja ennen sen täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymistä.

139 Toisaalta sen muutoksen osalta, joka johtuu ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden jättämisestä presidentin asetukseen 164/2004 perustuvan suojelun ulkopuolelle, on myönnettävä, että tämä muutos voisi liittyä puitesopimuksen täytäntöönpanoon, koska asian C-378/07 ennakkoratkaisupäätöksen mukaan näiden työntekijöiden eduksi sovellettiin direktiivin 1999/70 antamishetkellä lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa säädettyjä suojelutoimenpiteitä. Lisäksi mistään yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyyn asiakirja-aineistoon sisältyvästä seikasta ei ilmene, että kansallinen lainsäätäjä olisi tästä suojelun epäämisestä säätäessään pyrkinyt edistämään muuta tavoitetta kuin tämän puitesopimuksen täytäntöönpanoa, mistä varmistuminen on kuitenkin kansallisen tuomioistuimen tehtävä.

140 Toiseksi edellytys, jonka mukaan heikentämisen on koskettava määräaikaisten työntekijöiden ”suojan yleistä tasoa”, merkitsee sitä, että ainoastaan sen laajuinen heikennys, joka voi vaikuttaa määräaikaisia työsopimuksia koskevaan kansalliseen säännöstöön kokonaisuudessaan, voi kuulua puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan soveltamisalaan.

141 Esillä olevassa asiassa sen muutoksen osalta, joka johtuu ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden jättämisestä presidentin asetuksen 164/2004 soveltamisalan ulkopuolelle, on kuitenkin ilmeisen selvää, että tällä muutoksella ei vaikuteta kaikkiin määräaikaisen työsopimuksen tehneisiin työntekijöihin vaan ainoastaan niihin, jotka yhtäältä toimivat julkisella sektorilla ja toisaalta eivät ole tehneet perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia.

142 Sikäli kuin nämä viimeksi mainitut työntekijät eivät muodosta huomattavaa osaa kyseisessä jäsenvaltiossa määräaikaisessa työsuhteessa olevista työntekijöistä, mistä varmistuminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä, tällaiseen rajoitettuun työntekijöiden ryhmään sovellettavan suojelun heikentyminen ei sellaisenaan voi vaikuttaa yleisesti sen suojelun tasoon, jota kansallisessa oikeusjärjestyksessä sovelletaan määräaikaisen työsopimuksen tehneisiin työntekijöihin.

143 Sen muutoksen osalta, joka koskee mahdollisuutta luokitella määräaikaiset työsopimukset uudelleen toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi, on huomattava, että vaikka presidentin asetuksessa 164/2004 ei tosin säädetä tällaisesta uudelleenluokittelusta tai asetetaan sille rajoittavia ehtoja, kyseistä asetusta sovelletaan ainoastaan julkisella sektorilla toimiviin työntekijöihin, ja tämän lisäksi sillä pannaan julkisella sektorilla täytäntöön sellaisten puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa lueteltujen toimenpiteiden kokonaisuus, joilla on tarkoitus ehkäistä perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytöksiä.

144 Tällaisten väärinkäytösten estämiseen tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttaminen on, kunhan nämä toimenpiteet ovat kokonaisuudessaan tai osittain uusia sisäisessä oikeusjärjestyksessä (ks. tältä osin em. asia Adeneler ym., tuomion 100 kohta), mistä varmistuminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä, omiaan kompensoimaan sitä suojelun heikentymistä, joka aiheutuu aiemmin väärinkäytöstilanteissa sovelletun seuraamuksen poistamisesta tai rajoittamisesta, tämän seuraamuksen muodostuessa kyseessä olevan työsopimuksen luokittelemisesta uudelleen toistaiseksi voimassa olevaksi sopimukseksi.

145 Kansallisen säännöstön tällainen kehitys, sikäli kuin sillä tarkoitetaan perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten ehkäisemiseen tarkoitettujen toimenpiteiden vahvistamista, on lisäksi puitesopimuksella tavoitellun päämäärän mukainen. Kuten yhtäältä puitesopimuksen 1 lausekkeen b kohdasta ja 5 lausekkeen 1 kohdasta ilmenee, tällä sopimuksella pyritään nimenomaan laatimaan puitteet perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten ehkäisemiseksi (em. asia Adeneler ym., tuomion 79 kohta ja asia C-53/04, Marrosu ja Sardino, tuomio 7.9.2006, Kok., s. I-7213, 43 kohta). Toisaalta mainitussa sopimuksessa ei määrätä erityisistä seuraamuksista sitä tilannetta varten, että tällaisia väärinkäytöksiä todetaan tapahtuneen, eikä varsinkaan aseteta jäsenvaltioille yleistä velvollisuutta säätää määräaikaisten työsopimusten uudelleenluokittelusta toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi, eikä siinä myöskään määrätä niistä täsmällisistä edellytyksistä, joilla määräaikaisia työsopimuksia voidaan käyttää (em. asia Adeneler ym., tuomion 91 ja 94 kohta), joten siinä jätetään jäsenvaltiolle tiettyä harkintavaltaa asian suhteen (em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 47 kohta). Puitesopimuksen 5 lausekkeen 2 kohdan b alakohdassa todetaan täten ainoastaan, että jäsenvaltiot määrittävät ”tarvittaessa”, millä edellytyksillä määräaikaisia työsopimuksia ”pidetään toistaiseksi voimassa olevina työsopimuksina”.

146 Näissä olosuhteissa on todettava, että muutokset, jotka on toteutettu kansallisella säännöstöllä, jolla pääasioissa kyseessä olevan säännöstön tavoin on tarkoitus panna täytäntöön direktiivi 1999/70 ja puitesopimus, eivät merkitse määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden suojan yleisen tason ”heikentämistä” puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla, jos – mistä varmistuminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä – ne koskevat määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden rajoitettua ryhmää tai jos ne voidaan kompensoida toteuttamalla toimenpiteitä, joilla ehkäistään perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytöksiä.

147 Tästä huolimatta puitesopimus on pantava täytäntöön siten, että muita kyseisen sopimuksen määräyksiä noudatetaan.

148 Tältä osin on muistutettava, että direktiivin 1999/70 14 perustelukappaleen ja puitesopimuksen johdanto-osan kolmannen kohdan mukaan kyseisessä sopimuksessa esitetään määräaikaiseen työsuhteeseen liittyvät yleiset periaatteet ja vähimmäisvaatimukset. Tämän mukaisesti sopimuksen 8 lausekkeen 1 kohdassa sallitaan nimenomaisesti se, että jäsenvaltiot ja työmarkkinaosapuolet voivat pitää voimassa tai saattaa voimaan määräyksiä, jotka ovat määräaikaisille työntekijöille edullisempia kuin tässä sopimuksessa asetetut määräykset.

149 Tästä seuraa, että puitesopimuksen täytäntöönpano ei saa johtaa siihen, että kansallisessa oikeudessa aiemmin määräaikaisiin työntekijöihin sovellettua suojelua alennetaan tasolle, joka on alhaisempi kuin vähimmäissuojamääräyksissä, joista puitesopimuksessa määrätään työntekijöiden aseman heikkenemisen estämiseksi (ks. em. asia Adeneler ym., tuomion 63 kohta; em. asia Impact, tuomion 88 kohta ja ks. myös analogisesti puitesopimuksen 4 lausekkeen osalta em. asia Del Cerro Alonso, tuomion 27 kohta).

150 Erityisesti perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tehneiden työntekijöiden osalta puitesopimuksen täytäntöönpanon on täten vastattava sen 5 lausekkeen määräyksiä, joilla pyritään ehkäisemään tällaisten sopimusten väärinkäytöksiä.

151 Näiden väärinkäytösten ehkäisemiseksi toteutettavien toimenpiteiden osalta on muistutettava, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot toteuttamaan tehokkaalla ja sitovalla tavalla ainakin yksi mainitussa kohdassa luetelluista toimenpiteistä, mikäli kansalliseen lainsäädäntöön ei jo sisälly vastaavia toimenpiteitä (ks. em. asia Adeneler ym., tuomion 101 kohta; em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 50 kohta; asia C-180/04, Vassallo, tuomio 7.9.2006, Kok., s. I-7251, 35 kohta; em. asia Impact, tuomion 70 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 124 kohta).

152 Esillä olevassa asiassa on kuitenkin selvää, että presidentin asetuksen 164/2004 5 ja 6 §:llä pannaan julkisella sektorilla täytäntöön sellaisten puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa lueteltujen toimenpiteiden muodostama kokonaisuus, joilla on tarkoitus estää perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytöksiä.

153 Pääasioiden kantajat väittävät kuitenkin, että koska mainitussa asetuksessa määritetään ”perättäisiksi” ainoastaan sellaiset määräaikaiset työsopimukset, joiden välillä on vähintään kolmen kuukauden ajanjakso, tällä asetuksella ei varmisteta määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten tehokasta ehkäisemistä, koska yleensä tällaisten sopimusten välillä on Kreikassa neljän kuukauden ajanjakso.

154 Tältä osin on muistutettava, että puitesopimuksessa ja erityisesti sen 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa luetellaan erilaisia väärinkäytösten estämiseen tähtääviä toimenpiteitä, ja jäsenvaltioilla on velvollisuus ottaa kansallisessa lainsäädännössään käyttöön ainakin yksi näistä toimenpiteistä. Muilta osin kyseisen lausekkeen 2 kohdassa jätetään lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden tehtäväksi määrittää, millä edellytyksillä määräaikaisia työsopimuksia tai -suhteita pidetään yhtäältä perättäisinä ja toisaalta toistaiseksi voimassa olevina (em. asia Adeneler ym., tuomion 80 ja 81 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 103 ja 104 kohta).

155 Vaikka puitesopimuksessa tarkoitettujen termien ”perättäinen” ja ”toistaiseksi voimassa oleva” konkreettisten soveltamistapojen määrittelemisen jättäminen kansallisille viranomaisille voidaankin selittää sillä, että tätä alaa koskevien kansallisten lainsäädäntöjen moninaisuus on haluttu säilyttää, on kuitenkin syytä muistuttaa, että jäsenvaltioille näin jätetty harkintavalta ei ole rajaton, sillä sitä käytettäessä ei saada missään tapauksessa mennä niin pitkälle, että puitesopimuksen tavoite tai tehokas vaikutus vaarantuisivat (em. asia Adeneler ym., tuomion 82 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 105 kohta).

156 Täten yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, että kansallisella säännöksellä, jossa perättäisinä pidetään ainoastaan niitä määräaikaisia työsopimuksia, joiden välinen ajanjakso on enintään 20 työpäivää, vaarannetaan puitesopimuksen tavoite, tarkoitus ja

tehokas vaikutus. Useiden toisiaan seuraavien työsopimusten perättäisyyttä koskevalla näin jäykällä ja suppealla tulkinnalla mahdollistettaisiin nimittäin työntekijöiden ottaminen epävarmaan työsuhteeseen vuodesta toiseen, sillä käytännössä työntekijällä ei olisi useimmiten muuta mahdollisuutta kuin hyväksyä noin 20 työpäivän pituiset keskeytykset niiden sopimusten jatkumossa, jotka se tekee työnantajansa kanssa (em. asia Adeneler ym., tuomion 84 ja 85 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 107 ja 108 kohta).

157 Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin niin ikään katsonut, että pääasioissa kyseessä oleva säännöstö, jossa määritetään ”perättäisiksi” ainoastaan sellaiset määräaikaiset työsopimukset, joiden välillä on vähintään kolmen kuukauden ajanjakso, ei itsessään vaikuta olevan näin jäykkä eikä luonteeltaan näin suppea. Tällaista ajanjaksoa voidaan lähtökohtaisesti pitää riittävänä minkä tahansa olemassa olevan työsuhteen keskeyttämiseksi, ja se voi täten merkitä sitä, että sittemmin tehtyjä sopimuksia ei pidetä perättäisinä. Tästä seuraa, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohta ei lähtökohtaisesti ole esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstölle. Kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten, jotka vastaavat direktiivin 1999/70 ja puitesopimuksen täytäntöönpanotoimenpiteiden toteutuksesta ja jotka näin ollen joutuvat ottamaan kantaa perättäisten työsopimusten luokittelemiseen, on kuitenkin tutkittava kussakin tilanteessa kaikki asian olosuhteet ja otettava tältä osin huomioon erityisesti niiden sopimusten lukumäärä, joita saman henkilön kanssa on tehty tai jotka on tehty samojen työtehtävien suorittamiseksi, sen estämiseksi, että työnantajat väärinkäyttävät määräaikaisia työsuhteita (ks. em. asia Vassilakis ym., määräyksen 115–117 kohta).

158 Väärinkäytösten ehkäisemisen osalta on muistutettava, että kun – kuten nyt esillä olevassa asiassa – yhteisön oikeudessa ei säädetä erityisistä seuraamuksista sitä tilannetta varten, että väärinkäytöksiä kaikesta huolimatta todetaan tapahtuneen, kansallisten viranomaisten tehtävänä on toteuttaa sellaiset asianmukaiset toimenpiteet, joilla tällainen tilanne voidaan korjata, ja näiden toimenpiteiden on oltava oikeasuhteisia ja tämän lisäksi riittävän tehokkaita ja ennalta ehkäiseviä, jotta niillä voidaan taata puitesopimuksen mukaisesti annettujen sääntöjen täysi tehokkuus (em. asia Adeneler ym., tuomion 94 kohta; em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 51 kohta; em. asia Vassallo, tuomion 36 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 125 kohta).

159 Vaikka asiaa koskevien yhteisön säännösten puuttuessa tällaisten sääntöjen yksityiskohtaiset täytäntöönpanosäännökset annetaan jäsenvaltioiden menettelyllistä autonomiaa koskevan periaatteen nojalla kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä, ne eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin säännökset, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäisiä tilanteita (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että yhteisön oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. mm. em. asia Adeneler ym., tuomion 95 kohta; em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 52 kohta; em. asia Vassallo, tuomion 37 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 126 kohta).

160 Tästä seuraa, että jos perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytös on tapahtunut, toimenpidettä, jolla tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteen mukaisesti taataan työntekijöiden suojelu, on voitava soveltaa, jotta tästä väärinkäytöksestä seuraisi asianmukainen seuraamus ja jotta yhteisön oikeuden rikkomisen seuraukset poistettaisiin. Jäsenvaltioiden on jo direktiivin 1999/70 2 artiklan ensimmäisen kohdan sanamuodonkin mukaan ”toteutettava tarvittavat toimenpiteet, joiden avulla ne voivat jatkuvasti taata tässä direktiivissä säädettyjen tulosten saavuttamisen” (em. asia Adeneler ym., tuomion 102 kohta; em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 53 kohta; em. asia Vassallo, tuomion 38 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 127 kohta).

161 Tästä seuraa, että vaikka pääasioissa kyseessä olevan kaltaisella jäsenvaltiolla onkin oikeus – kuten tämän tuomion 144 kohdasta ilmenee – olla säätämättä siitä, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan täytäntöön panemiseksi annetussa kansallisessa säännöstössä säädettyjen ennalta ehkäisevien toimenpiteiden noudattamatta jättämisen seuraamuksena on määräaikaisten työsopimusten uudelleenluokittelu toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi, jäsenvaltion on kuitenkin varmistuttava siitä, että kyseisessä säännöstössä säädetyt muut seuraamukset ovat luonteeltaan riittävän tehokkaita ja ennalta ehkäiseviä näiden väärinkäytösten ehkäisemiseen tarkoitettujen toimenpiteiden täyden tehokkuuden takaamiseksi (ks. vastaavasti em. asia Adeneler ym., tuomion 105 kohta; em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 49 kohta; em. asia Vassallo, tuomion 34 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 123 kohta).

162 Esillä olevassa asiassa pääasioiden kantajat ovat kuitenkin väittäneet ensinnäkin, että presidentin asetuksen 164/2004 7 §:ssä säädettyjä seuraamuksia ei voida pitää edellä esitetyllä tavalla tehokkaina ja ennalta ehkäisevinä. Mainitun pykälän 2 momentissa säädetyn palkan ja irtisanomiskorvauksen maksamisen tarkoituksena ei ole mitenkään

ehkäistä määräaikaisten työsopimusten väärinkäytöksiä, vaan kyse on tavanomaisessa työoikeudessa säädetystä seuraamuksesta. Toisaalta mainitun 7 §:n 3 momentissa säädetyt rikosoikeudelliset ja kurinpidolliset seuraamukset ovat jo olemassa, ja ne ovat lisäksi Kreikassa täysin tehottomia. Tämän lisäksi näitä seuraamuksia ei käytännössä sovelleta useisiin määräaikaisessa työsuhteessa oleviin työntekijäryhmiin, kuten työntekijöihin, jotka ovat tehneet urakkasopimuksen tai lain 2190/1994 perusteella tehdyn työsopimuksen.

163 Tältä osin on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole lausua kansallisen oikeuden tulkinnasta, sillä tämä tehtävä kuuluu yksinomaan ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle tai mahdollisesti toimivaltaisille kansallisille tuomioistuimille, joiden on määritettävä, täyttävätkö kansallisen säännöstön sovellettavat säännökset tämän tuomion 158–160 kohdassa esitetyt edellytykset (ks. mm. em. asia Vassallo, tuomion 39 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 134 kohta).

164 Näin ollen kansallisen tuomioistuimen on arvioitava, missä määrin kansallisen oikeuden merkityksellisten säännösten soveltamisedellytykset ja tosiasiallinen täytäntöönpano merkitsevät sitä, että tämä säännöstö muodostaa riittävän toimenpiteen seuraamusten määräämiselle siitä, että julkishallinto väärinkäyttää perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tai -suhteita (ks. vastaavasti em. asia Vassallo, tuomion 41 kohta; em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 56 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 135 kohta).

165 Kuten julkisasiamies tältä osin huomauttaa ratkaisuehdotuksensa 92 kohdassa, kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on muun muassa varmistua siitä, että perättäisten määräaikaisten työsopimusten käytöstä johtuvasta väärinkäytöksestä kärsineitä työntekijöitä ei pääasioiden kantajien esittämällä tavalla saada luopumaan – siinä toivossa, että he voivat jatkaa työskentelyään julkisella sektorilla – vetoamasta kansallisissa viranomaisissa, tuomioistuimet mukaan luettuna, oikeuksiin, jotka heille kansallisessa säännöstössä myönnetään ja jotka perustuvat siihen, että kyseisellä säännöstöllä on pantu täytäntöön kaikki puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetut ennalta ehkäisevät toimenpiteet.

166 Lisäksi kansallisen tuomioistuimen on varmistuttava siitä, että kaikki puitesopimuksen 3 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ”määräaikaisessa” työsuhteessa olevat työntekijät voivat saada työnantajaansa nähden sovelletuiksi presidentin asetuksessa 164/2004 säädettyjä seuraamuksia, jos he ovat joutuneet perättäisten sopimusten käytöstä johtuvan väärinkäytöksen kohteeksi, riippumatta siitä, miten heidän sopimuksensa kansallisessa oikeudessa luokitellaan.

167 Toiseksi pääasioiden kantajat väittävät, että presidentin asetuksen 164/2004 11 §, jossa säädetään siirtymäsäännöksenä mahdollisuudesta muuttaa toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi tietyt perättäiset määräaikaiset työsopimukset, jotka olivat voimassa kyseisen asetuksen voimaan tullessa tai joiden voimassaolo oli päättynyt tätä voimaantuloa edeltäneiden kolmen kuukauden aikana, ei muodosta riittävää seuraamusta, kun otetaan huomioon kyseisessä säännöksessä asetettujen edellytysten rajoittava ja kumulatiivinen luonne. Tältä osin pääasioiden kantajat tuovat esiin myös erilaisia ongelmia, jotka liittyvät ASEP:ssa, joka on työsopimuksen muutoshakemuksen ratkaisemiseksi toimivaltainen viranomainen, käytävän menettelyn kulkuun. Nämä ongelmat ovat seurausta erityisesti kyseiselle viranomaiselle päätöksen tekemiseksi osoitetuista määräajoista ja siitä seikasta, että hallintotuomioistuinten osallistumisella kyseisen 11 §:n soveltamista koskeviin riita-asioihin, jotka kuuluvat ASEP:n toimivaltaan, asetetaan kyseenalaiseksi siviilituomioistuinten toimivalta ratkaista lain 2112/1920 8 §:n 3 momenttiin perustuvat oikeudenkäynnit.

168 Niistä edellytyksistä, joita presidentin asetuksen 164/2004 11 §:ssä asetetaan määräaikaisten työsopimusten muuttamiselle, on muistutettava, sikäli kuin kyse on näiden sopimusten välistä vähintään kolmen kuukauden ajanjaksoa koskevasta vaatimuksesta, että tämän tuomion 157 kohdassa on jo todettu, että tällainen vaatimus ei lähtökohtaisesti ole puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan vastainen.

169 Niistä edellytyksistä, joita samassa 11 §:ssä asetetaan sopimusten vähimmälle kokonaiskestoajalle ja niiden uudistamisten lukumäärälle, yhteisöjen tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ei ilmene selvästi, kuinka näillä edellytyksillä voitaisiin vaikuttaa puitesopimuksella tavoiteltuun päämäärään. Tältä osin on korostettava, että pelkästään se seikka, että tässä säännöksessä säädettyä muuttamista ei toteuteta taannehtivasti, ei selvästikään itsessään voi poistaa tältä seuraamukselta sen tehokkuutta, koska tämä seuraamus johtaa joka tapauksessa määräaikaisen työsuhteen

korvaamiseen toistaiseksi voimassa olevalla työsuhteella ja näin ollen päättää epävarmuustilan ja luo sen sijaan lisää vakautta työsuhteisiin.

170 Sikäli kuin pääasioiden kantajat väittävät, että presidentin asetuksen 164/2004 11 §:ssä asetettujen kumulatiivisten edellytysten johdosta tietyt julkisella sektorilla ennen kyseisen asetuksen voimaantuloa tehdyt tai uudistetut määräaikaiset työsopimukset, joiden tekemiseen tai uudistamiseen liittyy väärinkäytöksiä, jäävät kaikkien seuraamusten ulkopuolelle, on muistutettava, että tällaisessa tilanteessa on näistä väärinkäytöksistä rankaisemiseksi ja yhteisön oikeuden rikkomisen vaikutusten poistamiseksi voitava soveltaa toimenpidettä, jolla työntekijöiden suojelu taataan tehokkaasti ja vastaavasti. Tämän seurauksena, mikäli kyseessä olevan jäsenvaltion sisäiseen oikeusjärjestykseen ei tämän ajanjakson osalta sisälly muita tehokkaita toimenpiteitä tähän tarkoitukseen esimerkiksi siitä syystä, että mainitun asetuksen 7 §:ssä säädettyjä seuraamuksia ei ajallisesti ottaen sovelleta, määräaikaisten työsopimusten uudelleenluokittelu toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi lain 2112/1920 8 §:n 3 momentin nojalla voisi asian C-379/07 kantajan väittämällä tavalla muodostaa tällaisen toimenpiteen (ks. vastaavasti em. asia Adeneler ym., tuomion 98–105 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 129–137 kohta).

171 Kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten, jotka vastaavat direktiivin 1999/70 ja puitesopimuksen täytäntöönpanotoimenpiteiden toteutuksesta ja jotka näin ollen joutuvat ottamaan kantaa perättäisten työsopimusten luokittelemiseen, tehtävänä on kuitenkin tapauskohtaisesti ja kunkin tapauksen olosuhteiden perusteella tutkia, soveltuvatko presidentin asetuksen 164/2004 11 §:ssä säädetyt toimenpiteet asianmukaisten seuraamusten määräämiseen määräaikaisten työsopimusten käytöstä johtuvien sellaisten väärinkäytösten johdosta, joihin on syyllistytty ennen kyseisen asetuksen voimaantuloa, ja voidaanko niillä täten poistaa yhteisön oikeuden rikkomisen seuraukset.

172 Kansallisessa oikeudessa tätä varten säädetyn menettelyn osalta on todettava, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 5 kohdan nojalla mainitun sopimuksen soveltamista

koskevien riitojen ja valitusten ennaltaehkäisy ja selvittely tapahtuu kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten ja käytännön mukaisesti (em. asia Vassilakis ym., määräyksen 140 kohta).

173 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun yhteisö ei ole antanut asiaa koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion asiana on sisäisessä oikeusjärjestyksessään määrittää toimivaltaiset tuomioistuimet ja antaa menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan yksityisillä oikeussubjekteilla yhteisön oikeuden perusteella olevat oikeudet (em. asia Impact, tuomion 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 141 kohta).

174 Kuten tämän tuomion 158 ja 159 kohdasta ilmenee, kansallisten viranomaisten tehtävänä on toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet puitesopimuksen mukaisesti annettujen sääntöjen täyden tehokkuuden takaamiseksi. Näiden sääntöjen yksityiskohtaiset täytäntöönpanosäännökset annetaan jäsenvaltioiden menettelyllistä autonomiaa koskevan periaatteen nojalla kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä, ja niiden on oltava vastaavuusperiaatteen ja tehokkuusperiaatteen mukaisia (em. asia Vassilakis ym., määräyksen 142 kohta).

175 Yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen säännöstö, jossa säädetään, että ASEP:n kaltainen riippumaton viranomainen on toimivaltainen toteuttamaan mahdolliset määräaikaisten työsopimusten uudelleenluokittelut toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi, täyttää ensi näkemältä nämä edellytykset (em. asia Vassilakis ym., määräyksen 144 kohta).

176 Siitä varmistuminen, että kyseessä oleva jäsenvaltio on toteuttanut kaikki tarpeelliset toimenpiteet, joiden johdosta se yhtäältä kykenee kaikkina ajankohtina takaamaan direktiivissä 1999/70 asetetun tavoitteen ja toisaalta voi säätää siitä, että puitesopimuksen nojalla annettujen sääntöjen yksityiskohtaisilla täytäntöönpanosäännöksillä, jotka annetaan jäsenvaltioiden menettelyllistä autonomiaa koskevan periaatteen nojalla kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä, taataan vastaavuusperiaatteen ja

tehokkuusperiaatteen mukaisesti oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan, on kuitenkin kansallisen tuomioistuimen eikä yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä (ks. mm. em. asia Vassilakis ym., määräyksen 149 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

177 Edellä esitetyn perusteella kansalliselle tuomioistuimelle on näin ollen vastattava niin, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä presidentin asetuksen 164/2004 kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jossa – toisin kuin aikaisemmassa kansallisen oikeuden säännössä, kuten lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa – ei yhtäältä enää säädetä julkisen sektorin osalta määräaikaisten työsopimusten väärinkäyttötilanteissa näiden sopimusten uudelleenluokittelusta toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi tai asetetaan tälle tiettyjä kumulatiivisia ja rajoittavia edellytyksiä ja toisaalta jätetään siinä säädettyjen suojatoimenpiteiden ulkopuolelle ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneet työntekijät, jos – mistä varmistuminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävänä – tällaiset muutokset koskevat määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden rajoitettua ryhmää tai jos ne kompensoidaan toteuttamalla puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, joilla ehkäistään perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytöksiä.

178 Puitesopimuksen täytäntöönpano presidentin asetuksen 164/2004 kaltaisella kansallisella säännöstöllä ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että kansallisessa oikeudessa määräaikaisiin työntekijöihin aiemmin sovellettua suojelua alennetaan puitesopimuksessa määrättyjä vähimmäissuojamääräyksiä alhaisemmalle tasolle. Erityisesti puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan noudattaminen edellyttää, että tällaisessa säännöstössä säädetään perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten estämiseksi tehokkaista ja pakottavista toimenpiteistä sekä seuraamuksista, jotka ovat luonteeltaan riittävän tehokkaita ja ennalta ehkäiseviä näiden väärinkäytösten ehkäisemiseen tarkoitettujen toimenpiteiden täyden tehokkuuden takaamiseksi. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on näin ollen varmistua siitä, että nämä edellytykset täyttyvät.

Ehdoton kielto muuttaa määräaikaisia työsopimuksia toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi julkisella sektorilla

179 Näillä kysymyksillään kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääpiirteissään, onko puitesopimusta tulkittava siten, että se estää soveltamasta sellaista kansallista lainsäädäntöä, jolla kielletään julkisella sektorilla muuttamasta toistaiseksi voimassa oleviksi sellaisia perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia, jotka on tosiasiassa tehty työnantajan pysyvien ja jatkuvien tarpeiden tyydyttämiseksi.

180 Ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että pääasioita käsittelevän tuomioistuimen mukaan tästä muuttamista koskevasta ehdottomasta kiellosta säädetään nykyään lain 2190/94 21 §:n lisäksi myös Kreikan perustuslain 103 §:n 8 momentissa, sellaisena kuin se on muutettuna 7.4.2001.

181 Riippumatta siitä, minkä luonteisia ovat ne Kreikan oikeuden säännökset, joissa kielletään perättäisten määräaikaisten työsopimusten muuttaminen toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi, on – sikäli kuin esillä oleva kysymys koskee ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tekemistä – heti aluksi todettava, että kuten tämän tuomion 90 kohdasta ilmenee, puitesopimuksessa ei velvoiteta jäsenvaltioita toteuttamaan toimenpiteitä, joilla määrätään seuraamuksia tällaisen sopimuksen väärinkäytöksestä, joka johtuu siitä, että sopimukset on tosiasiassa tehty työnantajan pysyviä ja jatkuvia tarpeita varten. Tällainen sopimus ei nimittäin kuulu puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan soveltamisalan piiriin, sillä mainittu kohta koskee ainoastaan perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten ehkäisemistä (em. asia Mangold, tuomion 41–43 kohta).

182 Sikäli kuin tämä kysymys koskee perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia, on huomautettava, että tämä kysymys on samanlainen kuin kysymys, johon yhteisöjen tuomioistuin on jo vastannut edellä mainitussa asiassa Adeneler ym. antamassaan tuomiossa (tuomion 91–105 kohta) ja että muut hyödylliset seikat tähän kysymykseen vastaamiseksi ilmenevät edellä mainitusta asiasta Marrosu ja Sardino (tuomion 44–

57 kohta) ja edellä mainitusta asiasta Vassallo (tuomion 33–42 kohta) sekä edellä mainitusta asiasta Vassilakis ym. (määräyksen 120–137 kohta).

183 Tästä oikeuskäytännöstä ilmenee, että koska puitesopimuksen 5 lausekkeessa ei aseteta jäsenvaltioille yleistä velvollisuutta säätää määräaikaisten työsopimusten muuttamisesta toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi, eikä siinä myöskään määrätä niistä täsmällisistä edellytyksistä, joilla määräaikaisia työsopimuksia voidaan käyttää (em. asia Adeneler ym., tuomion 91 kohta), siinä jätetään jäsenvaltioille tiettyä harkintavaltaa asian suhteen (em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 47 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 121 kohta).

184 Kuten tämän tuomion 161 kohdasta kuitenkin ilmenee, on niin, että jotta kansallista lainsäädäntöä, jossa julkisen sektorin osalta kielletään ehdottomasti muuttamasta toistaiseksi voimassa olevaksi työsopimukseksi sellaisia perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia, jotka tosiasiassa on tarkoitettu työnantajan pysyviä ja jatkuvia tarpeita varten, voidaan pitää puitesopimuksen mukaisena, kyseisen jäsenvaltion sisäiseen oikeusjärjestykseen on sisällyttävä julkista sektoria koskeva muu tehokas toimenpide perättäisten määräaikaisten sopimusten väärinkäytön estämiseksi ja tarvittaessa seuraamusten määräämiseksi tällaisesta väärinkäytöstä (ks. vastaavasti em. asia Adeneler ym., tuomion 105 kohta; em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 49 kohta; em. asia Vassallo, tuomion 34 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 123 kohta).

185 On muistutettava, että kuten muun muassa tämän tuomion 79–82 ja 93 kohdasta ilmenee, puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot toteuttamaan tehokkaalla ja sitovalla tavalla ainakin yksi mainitussa kohdassa luetelluista toimenpiteistä, jotka on tarkoitettu ehkäisemään perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytöksiä, mikäli kansalliseen lainsäädäntöön ei jo sisälly vastaavia toimenpiteitä (em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 50 kohta; em. asia Vassallo, tuomion 35 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 124 kohta).

186 Kun lisäksi – kuten nyt esillä olevassa asiassa – yhteisön oikeudessa ei säädetä erityisistä seuraamuksista sitä tilannetta varten, että väärinkäytöksiä kaikesta huolimatta todetaan tapahtuneen, kansallisten viranomaisten tehtävänä on toteuttaa toimenpiteet, joiden on oltava oikeasuhteisia ja tämän lisäksi riittävän tehokkaita ja ennalta ehkäiseviä, jotta niillä voidaan taata puitesopimuksen mukaisesti annettujen sääntöjen täysi tehokkuus tämän tuomion 158–160 kohdassa esitettyjen vaatimusten mukaisesti (em. asia Adeneler ym., tuomion 94 kohta; em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 51 kohta; em. asia Vassallo, tuomion 36 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 125 kohta).

187 Esillä olevassa asiassa on todettava, että pääasiassa kyseessä olevassa kansallisessa lainsäädännössä säädetään pakottavista säännöksistä, jotka koskevat määräaikaisten työsopimusten kestoa ja uudistamista ja joilla on tarkoitus varmistaa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa lueteltujen kolmen ennalta ehkäisevän toimenpiteen täytäntöönpano. Mainitussa lainsäädännössä säädetään myös, että kun perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia todetaan käytetyksi väärin, tästä kärsineellä työntekijällä on oikeus saada hänelle maksettavaksi kuuluva palkka ja irtisanomiskorvaus, ja väärinkäytökseen syyllistyneelle puolestaan voidaan määrätä rikosoikeudellisia ja kurinpidollisia seuraamuksia. Lisäksi tässä lainsäädännössä säädetään myös, että tietyt sopimukset, jotka olivat voimassa kyseisen lainsäädännön tullessa voimaan tai joiden voimassaolo päättyi vähän ennen tätä hetkeä, voidaan tiettyjen edellytysten täyttyessä muuttaa toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi.

188 Vaikka tällainen lainsäädäntö saattaisi täyttää tämän tuomion 158–160 kohdassa esitetyt edellytykset (ks. vastaavasti em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 55 kohta; em. asia Vassallo, tuomion 40 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 128 kohta), kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin tämän tuomion 162–176 kohdan mukaisesti arvioida sitä, missä määrin kansallisen oikeuden merkityksellisten säännösten soveltamisedellytykset ja sen tosiasiallinen täytäntöönpano tekevät niistä riittävän toimenpiteen sen estämiseksi, että julkishallinto väärinkäyttää perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tai työsuhteita, ja tarvittaessa seuraamusten määräämiseksi tällaisesta väärinkäytöstä (ks. em. asia Vassallo, tuomion 41 kohta; em. asia Marrosu ja Sardino, tuomion 56 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 135 kohta).

189 Kansalliselle tuomioistuimelle on täten vastattava niin, että pääasioissa kyseessä olevien tilanteiden kaltaisissa olosuhteissa puitesopimusta on tulkittava siten, että kun kyseisen jäsenvaltion sisäiseen oikeusjärjestykseen sisältyy kyseistä sektoria koskevia muita tehokkaita toimenpiteitä puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetun perättäisten määräaikaisten sopimusten väärinkäytön estämiseksi ja tarvittaessa seuraamusten määräämiseksi tällaisesta väärinkäytöstä, puitesopimus ei ole esteenä sellaisen kansallisen oikeuden säännön soveltamiselle, jossa julkisen sektorin osalta kielletään ehdottomasti muuttamasta toistaiseksi voimassa olevaksi työsopimukseksi sellaisia perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia, joita on pidettävä väärinkäytöksenä, koska ne on tarkoitettu työnantajan pysyviä ja jatkuvia tarpeita varten. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin arvioida sitä, missä määrin kansallisen oikeuden merkityksellisten säännösten soveltamisedellytykset ja sen tosiasiallinen täytäntöönpano tekevät niistä riittävän toimenpiteen sen estämiseksi, että julkishallinto väärinkäyttää perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tai työsuhteita, ja tarvittaessa seuraamusten määräämiseksi tällaisesta väärinkäytöstä.

190 Koska sitä vastoin puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohtaa ei sovelleta työntekijöihin, jotka ovat tehneet ensimmäisen tai yhden ainoan määräaikaisen työsopimuksen, tällä määräyksellä ei velvoiteta jäsenvaltioita säätämään seuraamuksista sitä tilannetta varten, että tällainen sopimus on tosiasiassa tarkoitettu työnantajan pysyviä ja jatkuvia tarpeita varten.

Kansallisille tuomioistuimille puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan ja 8 lausekkeen 1 kohdan tulkinnasta aiheutuvat seuraukset

191 Näillä kysymyksillään kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääpiirteissään, onko sen yhteisön oikeuden nojalla jätettävä soveltamatta pääasiassa kyseessä olevan presidentin asetuksen 164/2004 kaltaista kansallista säännöstöä, jos se on puitesopimuksen määräysten vastainen, ja sovellettava tämän sijasta lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa säädetyn kaltaista ”vastaavaa oikeudellista toimenpidettä”.

192 Kun otetaan huomioon edellisiin kysymyksiin annetut vastaukset, tällä kysymyksellä on merkitystä kansalliselle tuomioistuimelle siinä tilanteessa, että se tämän tuomion 103–106 ja 147–176 kohdassa todetun mukaisesti katsoo, että kansallinen säännöstö – mahdollisesti sellaisena kuin kansalliset viranomaiset sitä tulkitsevat – ei puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan vastaisesti sisällä tehokkaita toimenpiteitä, joilla on tarkoitus estää se, että julkisen sektorin työnantaja väärinkäyttää perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia, ja tarvittaessa määrätä seuraamuksia tästä väärinkäytöstä, ja mahdollisesti siinä tilanteessa, että kansallinen tuomioistuin erityisesti tämän tuomion 138 ja 139 sekä 146 kohdassa todetun mukaisesti katsoo, että presidentin asetus 164/2004 muodostaa puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan vastaisesti määräaikaisten työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämisen, joka on ollut oikeutettua tarpeella panna täytäntöön kyseinen sopimus.

193 Esitettyyn kysymykseen vastaamiseksi on muistutettava, että vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että aina, kun direktiivin säännökset ovat sisällöltään ehdottomia ja riittävän täsmällisiä, yksityiset oikeussubjektit voivat vedota niihin jäsenvaltiota vastaan erityisesti silloin, kun jäsenvaltio toimii työnantajana (ks. vastaavasti mm. asia 152/84, Marshall, tuomio 26.2.1986, Kok., s. 723, Kok. Ep. VIII, s. 477, 46 ja 49 kohta ja asia C-187/00, Kutz-Bauer, tuomio 20.3.2003, Kok., s. I-2741, 69 ja 71 kohta).

194 Oikeuskäytännön mukaan tilanne on näin kaikissa niissä tapauksissa, joissa direktiivin täysimääräistä soveltamista ei ole tehokkaasti varmistettu, eli ei ainoastaan silloin, kun direktiiviä ei ole pantu täytäntöön tai kun se on pantu täytäntöön virheellisesti, vaan myös silloin, kun direktiivi on tosin pantu täytäntöön asianmukaisesti, mutta kyseisiä kansallisia täytäntöönpanosäännöksiä ei sovelleta siten, että direktiivillä tavoiteltu tulos saavutettaisiin (asia C-62/00, Marks & Spencer, tuomio 11.7.2002, Kok., s. I-6325, 27 kohta).

195 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, tätä oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa myös puitesopimuksen kaltaisiin sopimuksiin, jotka on tehty työmarkkinaosapuolten

yhteisön tasolla EY 139 artiklan 1 kohdan perusteella käymissä neuvotteluissa ja jotka on pantu täytäntöön saman artiklan 2 kohdan mukaisesti neuvoston direktiivillä, jonka erottamaton osa ne siis ovat (em. asia Impact, tuomion 58 kohta).

– Puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohta

196 On muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, että puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohta ei ole sisällöltään ehdoton ja riittävän täsmällinen, jotta yksityiset oikeussubjektit voisivat vedota siihen kansallisessa tuomioistuimessa. Tämän määräyksen mukaan jäsenvaltioiden harkintavallassa on määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten ehkäisemiseksi toteuttaa ainakin yksi mainitussa lausekkeessa luetelluista toimenpiteistä tai käyttää vastaavia olemassa olevia oikeudellisia toimenpiteitä ottaen huomioon eri alojen ja/tai työntekijäryhmien tarpeet. Lisäksi on mahdotonta määrittää riittävällä tavalla vähimmäissuojaa, joka olisi joka tapauksessa toteutettava puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan perusteella (em. asia Impact, tuomion 71, 78 ja 79 kohta).

197 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kansallisten tuomioistuinten on tulkittava kansallista lainsäädäntöä mahdollisimman pitkälle kyseessä olevan direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi ja noudatettava tällä tavoin EY 249 artiklan kolmatta kohtaa. Tämä yhdenmukaista tulkintaa koskeva velvollisuus koskee kansallisen oikeuden kaikkia – sekä ennen kyseessä olevan direktiivin voimaantuloa annettuja että sen voimaantulon jälkeen annettuja – säännöksiä (ks. mm. em. asia Adeneler ym., tuomion 108 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 56 kohta).

198 Kansallisen oikeuden tulkitseminen yhdenmukaisesti direktiivin kanssa on erottamaton osa EY:n perustamissopimuksella luotua järjestelmää, sillä näin kansallinen tuomioistuin voi toimivaltansa rajoissa varmistaa yhteisön oikeuden täyden tehok-

kuuden, kun se ratkaisee käsiteltäväkseen saatetun asian (ks. mm. em. asia Adeneler ym., tuomion 109 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 57 kohta).

199 Kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta tukeutua direktiivin sisältöön, kun se tulkitsee ja soveltaa asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä, rajoittavat tosin yleiset oikeusperiaatteet, muun muassa oikeusvarmuutta ja taannehtivuuskieltoa koskevat periaatteet, eikä se voi olla perustana kansallisen oikeuden contra legem -tulkinnalle (ks. em. asia Adeneler ym., tuomion 110 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 58 kohta).

200 Yhdenmukaisen tulkinnan periaate edellyttää kuitenkin, että kansalliset tuomioistuimet tekevät toimivaltansa rajoissa kaiken mahdollisen ottamalla huomioon kansallisen oikeuden kokonaisuudessaan ja soveltamalla siinä hyväksyttyjä tulkintatapoja taatakseen kyseessä olevan direktiivin täyden tehokkuuden ja päätyäkseen ratkaisuun, joka on direktiivillä tavoitellun päämäärän mukainen (ks. em. asia Adeneler ym., tuomion 111 kohta; em. asia Impact, tuomion 101 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 59 kohta).

201 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt edellä mainitussa asiassa Adeneler ym. antamansa tuomion 115 kohdassa, siinä tapauksessa, että direktiivin täytäntöönpano on myöhästynyt, kansallisille tuomioistuimille kuuluva yleinen velvollisuus tulkita kansallista oikeutta yhdenmukaisesti direktiivin kanssa tulee voimaan vasta direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päätyttyä (ks. myös em. asia Vassilakis ym., määräyksen 63 kohta).

202 Sellaisen tapauksen osalta, jossa direktiivissä säädettyä tulosta ei voitaisi saavuttaa tulkinnan avulla, on toisaalta muistettava, että yhdistetyissä asioissa C-6/90 ja C-9/90, Francovich ym., 19.11.1991 annetun tuomion (Kok., s. I-5357, Kok. Ep. XI, s. I-467, 39 kohta) mukaan yhteisön oikeudessa velvoitetaan jäsenvaltio korvaamaan se vahinko, joka yksityisille oikeussubjekteille on aiheutunut siitä, että direktiiviä ei ole saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä, edellyttäen, että kolme edellytystä täyttyy. Ensiksi

direktiivin tarkoituksena on oltava oikeuksien antaminen yksityisille oikeussubjekteille. Näiden oikeuksien sisällön on toiseksi oltava määritettävissä direktiivin säännösten perusteella. Lopuksi jäsenvaltiolle kuuluvan velvoitteen täyttämättä jättämisen ja aiheutuneen vahingon välillä on oltava syy-yhteys (ks. asia C-91/92, Faccini Dori, tuomio 14.7.1994, Kok., s. I-3325, Kok. Ep. XVI, s. I-1, 27 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 60 kohta).

203 Esillä olevassa asiassa kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on näin ollen siinä tapauksessa, että perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytös on tapahtunut, kaikin mahdollisen keinoin tulkita ja soveltaa kansallisen oikeuden säännöksiä siten, että niillä voidaan määrätä asianmukaisesti seuraamuksia tästä väärinkäytöksestä ja poistaa yhteisön oikeuden rikkomisen seuraukset. Tässä yhteydessä kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, voidaanko lain 2112/1920 8 §:n 3 momentin säännöksiä mahdollisesti soveltaa tämän yhteisön oikeuden mukaisen tulkinnan saavuttamiseksi.

204 Siitä, mikä vaikutus tältä osin on sillä seikalla, että Helleenien tasavallan perustuslain 103 §:n 8 momenttia on muutettu direktiivin 1999/70 voimaantulon jälkeen mutta ennen sen kansallista täytäntöönpanoa niin, että sillä kielletään ehdottomasti määräaikaisten työsopimusten muuttaminen toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi julkisella sektorilla, riittää, kun muistutetaan, että direktiivi aiheuttaa oikeusvaikutuksia sille jäsenvaltiolle, jolle se on osoitettu – ja näin ollen kaikille sen kansallisille viranomaisille – tilanteen mukaan joko sen julkaisemisen jälkeen tai siitä ajankohdasta alkaen, jona se on annettu tiedoksi (ks. em. asia Adeneler ym., tuomion 119 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 67 kohta).

205 Esillä olevassa asiassa direktiivin 1999/70 3 artiklassa täsmennetään, että se tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä, eli 10.7.1999.

206 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan EY 10 artiklan toisen kohdan ja EY 249 artiklan kolmannen kohdan sekä itse asianomaisen direktiivin samanaikaisesta soveltamisesta seuraa, että jäsenvaltioiden, joille direktiivi on osoitettu, on direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan kuluessa pidättäydyttävä antamasta säännöksiä, jotka ovat omiaan vakavasti vaarantamaan tässä direktiivissä säädetyn tavoitteen saavuttamisen (em. asia Inter-Environnement Wallonie, tuomion 45 kohta; asia C-14/02, ATRAL, tuomio 8.5.2003, Kok., s. I-4431, 58 kohta ja em. asia Mangold, tuomion 67 kohta). Tältä osin sillä, pyritäänkö kyseisellä kansallisen oikeuden säännöksellä, joka on annettu kyseisen direktiivin voimaantulon jälkeen, viimeksi mainitun täytäntöönpanoon vai ei, ei ole merkitystä (em. asia Adeneler ym., tuomion 121 kohta ja em. asia Vassilakis ym., määräyksen 69 kohta).

207 Tämän johdosta kaikilla jäsenvaltioiden viranomaisilla on velvollisuus taata yhteisön oikeuden säännösten täysi oikeusvaikutus (ks. em. yhdistetyt asiat Francovich ym., tuomion 32 kohta; asia C-453/00, Kühne & Heitz, tuomio 13.1.2004, Kok., s. I-837, 20 kohta ja em. yhdistetyt asiat Pfeiffer ym., tuomion 111 kohta) myös silloin, kun kyseiset viranomaiset muuttavat perustuslakia.

– Puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohta

208 Puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan osalta on korostettava, että kuten tämän tuomion 126 kohdasta ilmenee, tällä lausekkeella ei kielletä kaikkea määräaikaisten työntekijöiden suojan heikentämistä, vaan ainoastaan heikentäminen, joka on perusteltua kyseisen sopimuksen ”täytäntöönpanolla” ja toisaalta liittyy määräaikaisten työntekijöiden ”suojan yleiseen tasoon”.

209 Tästä seuraa ensinnäkin, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohta koskee ainoastaan kyseisen sopimuksen ”täytäntöönpanoa” jäsenvaltioiden ja/tai työmarkkinaosapuolten toimesta, joiden tehtävänä on sopimuksen saattaminen osaksi kansallista oikeusjärjestystä, ja – kuten tämän tuomion 133 kohdassa on todettu – siinä kielletään näitä viimeksi mainittuja perustelemasta tässä kansallisen oikeusjärjestyksen osaksi saattamisen yhteydessä työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämistä puitesopimuksen täytäntöönpanolla.

210 Toiseksi se, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa ainoastaan kielletään sen oman sanamuodon mukaisesti ”työntekijöiden suojan yleisen tason heikentäminen sopimuksen soveltamisalalla”, merkitsee tämän tuomion 140 kohdassa todetun mukaisesti sitä, että ainoastaan sen laajuinen heikennys, joka voi vaikuttaa määräaikaisia työsopimuksia koskevaan kansalliseen säännöstöön kokonaisuudessaan, voi kuulua mainitun 8 lausekkeen 3 kohdan soveltamisalaan. Yksityishenkilöt eivät kuitenkaan voi johtaa tällaisesta kiellosta mitään oikeutta, joka on sisällöltään riittävän selkeä, täsmällinen ja ehdoton.

211 Tämän johdosta puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohta ei ole niiden edellytysten mukainen, joiden täyttyessä sillä katsottaisiin olevan välitön oikeusvaikutus.

212 Tässä yhteydessä kansallisten tuomioistuinten on tulkittava kansallisen oikeuden säännöksiä mahdollisimman pitkälle niin, että niitä voidaan soveltaa puitesopimuksen tavoitteen mukaisesti (ks. analogisesti tämän tuomion 197–200 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö).

213 Edellä esitetyn johdosta kansalliselle tuomioistuimelle on vastattava niin, että sen tehtävänä on tulkita kansallisen oikeuden merkityksellisiä säännöksiä mahdollisimman pitkälle puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan ja 8 lausekkeen 3 kohdan mukaisesti ja tässä yhteydessä määrittää, onko 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettua ”vastaavaa oikeudellista toimenpidettä”, kuten lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa säädettyä toimenpidettä, sovellettava pääasioiden oikeudenkäynneissä tiettyjen muiden kansallisen oikeuden säännösten sijasta.

Oikeudenkäyntikulut

214 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) **EAY:n, UNICE:n ja CEEP:n tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta 28.6.1999 annetun neuvoston direktiivin 1999/70/EY liitteessä olevan, 18.3.1999 tehdyn määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että jäsenvaltio antaa määräaikaisessa työsuhteessa julkisella sektorilla työskenteleviä työntekijöitä koskevista säännöksistä annetun presidentin asetuksen 164/2004 kaltaisen kansallisen säännöstön, jolla on nimenomaisesti tarkoitus panna täytäntöön direktiivi 1999/70 sen säännösten soveltamiseksi julkiseen sektoriin ja jossa säädetään kyseisen lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa lueteltujen toimenpiteiden toteuttamisesta perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytösten estämiseksi, kun – mistä varmistuminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävänä – kansalliseen oikeuteen sisältyy jo yksityisen sektorin työntekijöiden määräaikaisten työsopimusten pakollisesta irtisanomisesta annetun lain 2112/1920 8 §:n 3 momentin kaltainen mainitussa lausekkeessa tarkoitettu ”vastaava oikeudellinen toimenpide”, kunhan mainitulla säännöstöllä ei kuitenkaan yhtäältä vaikuteta määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytösten ehkäisemisen tehokkuuteen, sellaisena kuin se aiheutuu kyseisestä vastaavasta oikeudellisesta toimenpiteestä, ja kunhan se toisaalta on yhteisön oikeuden ja erityisesti puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan mukainen.**

2) **Määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion viranomaiset soveltavat pääasioissa kyseessä olevan kaltaista kansallista säännöstöä niin, että perättäisten määräaikaisten työsopimusten uudistamista julkisella sektorilla pidetään hyväksyttävänä mainitussa lausekkeessa tarkoitetuista ”perustelluista syistä” jo pelkästään siitä syystä, että nämä sopimukset perustuvat lain säännöksiin, joissa sallitaan kyseisten sopimusten uudistaminen tiettyjen väliaikaisten tarpeiden tyydyttämiseksi, vaikka tosiasiassa nämä tarpeet ovat ”pysyviä ja jatkuvia”. Sitä vastoin tätä lauseketta ei sovelleta ensimmäisestä tai ainoasta määräaikaisesta työsopimuksesta tai -suhteesta päättämiseen.**

3) Määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa on tulkittava siten, että mainitussa lausekkeessa tarkoitettua ”heikentämistä” on arvioitava suhteessa sellaiseen suojan yleiseen tasoon, jota kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettiin sekä perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tehneisiin työntekijöihin että ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneisiin työntekijöihin.

4) Määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä presidentin asetuksen 164/2004 kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jossa – toisin kuin aikaisemmassa kansallisen oikeuden säännössä, kuten lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa – ei yhtäältä enää säädetä julkisen sektorin osalta määräaikaisten työsopimusten väärinkäyttötilanteissa näiden sopimusten uudelleenluokittelusta toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi tai asetetaan tälle tiettyjä kumulatiivisia ja rajoittavia edellytyksiä ja toisaalta jätetään siinä säädettyjen suojatoimenpiteiden ulkopuolelle ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneet työntekijät, jos – mistä varmistuminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävänä – tällaiset muutokset koskevat määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden rajoitettua ryhmää tai jos ne kompensoidaan toteuttamalla puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, joilla ehkäistään perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytöksiä.

Tämän puitesopimuksen täytäntöönpano presidentin asetuksen 164/2004 kaltaisella kansallisella säännöstöllä ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että kansallisessa oikeudessa määräaikaisiin työntekijöihin aiemmin sovellettua suojelua alennetaan mainitussa puitesopimuksessa määrättyjä vähimmäissuojamääräyksiä alhaisemmalle tasolle. Erityisesti samaisen puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan noudattaminen edellyttää, että tällaisessa säännöstössä säädetään perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytösten estämiseksi tehokkaista ja pakottavista toimenpiteistä sekä seuraamuksista, jotka ovat luonteeltaan riittävän tehokkaita ja ennalta ehkäiseviä näiden väärinkäytösten ehkäisemiseen tarkoitettujen toimenpiteiden täyden tehokkuuden takaamiseksi. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on näin ollen varmistua siitä, että nämä edellytykset täyttyvät.

5) Pääasioissa kyseessä olevien tilanteiden kaltaisissa olosuhteissa määräaikaista työtä koskevaa puitesopimusta on tulkittava siten, että kun kyseisen jäsenvaltion sisäiseen oikeusjärjestykseen sisältyy kyseistä sektoria koskevia muita tehokkaita toimenpiteitä tämän sopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetun perättäisten määräaikaisten sopimusten väärinkäytön estämiseksi ja tarvittaessa seuraamusten määräämiseksi tällaisesta väärinkäytöstä, puitesopimus ei ole esteenä sellaisen kansallisen oikeuden säännön soveltamiselle, jossa julkisen sektorin osalta kielletään ehdottomasti muuttamasta toistaiseksi voimassa olevaksi työsopimukseksi sellaisia perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia, joita on pidettävä väärinkäytöksenä, koska ne on tarkoitettu työnantajan pysyviä ja jatkuvia tarpeita varten. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin arvioida sitä, missä määrin kansallisen oikeuden merkityksellisten säännösten soveltamisedellytykset ja sen tosiasiallinen täytäntöönpano tekevät niistä riittävän toimenpiteen sen estämiseksi, että julkishallinto väärinkäyttää perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tai työsuhteita, ja tarvittaessa seuraamusten määräämiseksi tällaisesta väärinkäytöstä.

Koska sitä vastoin kyseisen puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohtaa ei sovelleta työntekijöihin, jotka ovat tehneet ensimmäisen tai yhden ainoan määräaikaisen työsopimuksen, tällä määräyksellä ei velvoiteta jäsenvaltioita säätämään seuraamuksista sitä tilannetta varten, että tällainen sopimus on tosiasiassa tarkoitettu työnantajan pysyviä ja jatkuvia tarpeita varten.

6) Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on tulkita kansallisen oikeuden merkityksellisiä säännöksiä mahdollisimman pitkälle määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan ja 8 lausekkeen 3 kohdan mukaisesti ja tässä yhteydessä määrittää, onko 5 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettua ”vastaavaa oikeudellista toimenpidettä”, kuten lain 2112/1920 8 §:n 3 momentissa säädettyä toimenpidettä, sovellettava pääasioiden oikeudenkäynneissä tiettyjen muiden kansallisen oikeuden säännösten sijasta.

Allekirjoitukset